

Štev. 1.

Na Dunaju, 20. januarja 1898.

Letnik XI.

Slovansko-ogerski Slovani v novem letu.

Slovani Habsburške monarhije so završili za vso svojo skupnost neplodovito, nevspešno, pretužno leto. Notranjega položaja sami niso prav umeli, to so naj žalostneje dokazali Mladočehi s svojo napačno taktiko in so vsled tega k onemoglosti obsodili tudi druge Slovane. Sreča v veliki nesreči pa je v tem, da se odpirajo oči dosedanjim slovanskim separatistom in partikularistom. Germania Irredenta je z dejstvi in na vse strani jasno in glasno razkrila svoje poslednje namere in dalekosežne cilje, ki jih ima v soglasju z Germanijo v obče.

Germanija sama, če Slovani niso popolnoma slepi, razkriva svoje uže stare, rekli bi, velikanske načrte svetovno političkega pomena. V te načrte spada priključanje mnogih slovanskih zemelj, bodisi še čistih ali dandanes uže pomešanih z nemškim večim ali manjšim naseljenjem. Med take zemlje spadajo tudi dežele avstro-ogerske, in med temi pred vsem češke in slovenske. Nemško-nacijonalni program izključuje sicer Galicijo in Dalmacijo; ali to dela le iz oportunitete, interimno ali začasno. Saj je pangermanska politika tudi avstro-ogerski duvalizem dovolila in ga do današnjega podpira le — začasno. Ona hoče, da stvari dozoré najprej tu, potem postavi na dnevni red tudi ogerske dežele. Kdor meni, da so to kake sanje, naj pomisli, kakó se pripravlja Velikonemčija za svojo svetovno politiko. Ona ima uže dandanes naseljenje zares velike države; to naseljenje je uže pregosto in bode še gosteje, in uže samo to sili velikonemško politiko k razprostranjenju, a širiti se bode hotela Pangermania ne vedno le po Afriki, Aziji, temveč kar možno v Evropi sami. Poljake poznanske in zapadnopruske hoče velikonemška politika kar iztrebiti; to je razodel te dni nemški kancelar Hohenlohe, ki je utvrjeval svojo protipoljsko politiko z izjavljanjem, da soglašá z njim tudi sam cesar Viljem. Pomisliti je dalje treba, da veliki kanal (Nordostseecanal) je velikonemška politika izkopala tudi proti Rusiji, in tej se bode treba še jako boriti za svoje zemlje po vsem zapadnem in jugozapadnem kraju. V Avstro-Ogerski so razni protislovanski sistemi pripravljali tla tisti nemški Irredenti, ki je dozorela, in ki misli, da more uže kar žeti.

Razni pojavi v Velikonemčiji in celó vladne izjave razodevajo, da Velikonemci v nevladnih in vladnih krogih soglašajo s postopanjem nemške Irredente v Avstriji. Tudi ni treba misliti, da bi avstrijski Schönererjanci in Wolfovci imeli toliko poguma in toliko drzovitosti, ko bi ne imeli moralne in tajne tudi materialne pomoči iz Velikonemčije. Tako razsajanje in zahtevanje možno je razumeti jedino iz tega, da se prosili avstrijski opirajo na gotovo pomoč velikonemške zvanjanje politike.

Slovani avstro-ogerski so vsaj l. 1897 dobili priliko, seznaniti se s pangermanskimi tendencijami avstrijskih prusofilov in zvanjanjih Nemcev. Vprašanje je le, ali se bodo znali tudi primerno braniti proti grožnjam in opasnostim od pangermanske strani. Dejstva kažejo, da pravega orožja niso še odbrali avstro-ogerski Slovani.

Politiški boji so po važnosti prvi, ker od njih uspehov je zavisna pridobitev svobode za vse drugo razvijanje in delovanje.

A politički bojevatí se s separatističnega stališča, pač teh Slovanov ne dovede do cilja. Boj Mladočehov pa je bil doslej separatistiški, in radi tega boj ostalih Slovanov še manj pomenljiv. Nemški obstrukcionisti do danes kar vsiljujejo orožje, katerega naj bi se priprijeli Slovani, a Mladočehi so to orožje vedoma ali nevedoma prezirali in s tem Čehom in vsem negospodovalnim narodom škodovali. Nemci se postavljajo na stališče državnega zbora za izvršenje narodne in jezikovne ali vsaj poslednje enakopravnosti. Ali bi ne mogli Mladočehi postaviti se na isto stališče za vse narode? Ako Nemci zahtevajo zatvorjeno ozemlje v nacionalnem pogledu, ali ne morejo s tem združeno opasnost Čehi in ostali Slovani paralizovati z istega stališča, torej z zahtevanjem, da se zemlje po narodnosti razgraničijo za vse narode? Ako se Schönererjanci protivijo federalizmu radi Čehov, v tem ko zahtevajo izključenje Galicije in Dalmacije iz zastopanja po državnem zboru, ali pa ni tu orožja proti nasprotnikom češkega in vsakega drugega zgodovinskega državnega prava? Ali ne podpirajo Nemci nadalje duvalizma, ki ni drugega, kakor federalizem velike vrste?

Ako Nemci zasmehujejo »vrednost« slovanskih jezikov in literatur, ali ne podajajo s tem orožja, da bi se Slovani otresli nemškega kot skupnega jezika ter zamenjali ga s primernim skupnim slovanskim je-

zikom, ki ima tiste lastnosti gledé na svetovni pomen, kakor jeziki drugih velikih narodov, torej tudi nemškega?

Ako Nemci uže naglašajo potrebo protestantizma v svojo narodno zaščito, ali nimajo Slovani, nad katerimi preži Pangermania, zgodovinskih cerkovnih tradicij, da bi vsaj gledé na obred dobili nacijsionalno zaščito tudi v cerkvi?

Nemci avstro-ogerski so razglasili za vsak nacijsionalni, tudi kulturno neznatni interes svoje »obče poroštvo«, »Gemeinbürgschaft«, vsled česar se postavljajo vsi za vse v bran in naskok, in to poroštvo hočejo raztezati in uveljaviti tudi zunaj mej našega cesarstva; ali jih hočejo Slovani posnemati vsaj v lojalnih mejah cesarstva?

Kakó se Nemci tostranski in celó v Velikonemčiji potezajo za svoje ogerske, specialno erdeljske Nemce! Tostranski Slovani pa zapuščajo svoje tlačene brate na Ogerskem, v tem ko daje obnovenje pogodbe z Ogersko priliko, da tostranski Slovani zaresno izpregovoré o tujčujoči politiki Madjarov. Jezikovne naredbe Badenijeve so bile danajski dar, da so Mladočehi zanemarili nacijsionalno vprašanje tudi ogerskih Slovanov, in sedaj sami popuščajo glavni princip teh naredeb.

Takó ne delajo Nemci, in kar ti sprožijo z občega stališča tudi Slovanom ugodnega, Slovani, na prvem mestu Mladočehi, opuščajo.

Nemci v bojih proti Slovanom očitajo tem, da so vzgojeni v nemški kulturi in literaturi s pomočjo nemškega jezika. Kolikor je to resnica, ni nemška kultura in literatura vzrastla zgolj z nemških tal, in bilo bi pravilneše govoriti o zapadni kulturi, katera je zajemala in še zajema iz starorimske politike in iz ostankov grškega in rimskega duha, in je le sosedstvo vzrok ali pa krivo, da prehaja ta zapadna politika in kultura preko Nemcev med Slovane, in kar se dostaje avstro-ogerskih Slovanov, so jim vsiljevali in jim še vsiljujejo nemške šole, da zanemarjajo druge velike literature in literaturne jezike. Največa ironija je v tem, da se posmehujejo Nemci Slovanom, da v skupnosti rabijo ne le v parlamentu, temveč tudi na skupnih shodih pred vsem ne kak slovanski, temveč nemški jezik; saj je protislovanska germanizujoča politika zakrivila, da so avstro-ogerski Slovani oprijeli se partikularistike tudi v pisanih jezikih in da do današnjega prezirajo zase veliki kulturni pomen skupnih literaturnih jezikov.

Drugače pa je zaslepljenost med zapadnimi Slovani zares velika, da mnogi naobraženci med njimi vidijo spas le v tem, kar je vstvaril Zapad, in da zaničljivo ponižujejo ne le plode, temveč tudi sposobnost slovanskih narodnostij. Takih zapadnikov posebne vrste imajo iz svoje srede seveda največ Poljaki, potem pa tudi Čehoslovani, Slovenci in drugi Slovani. Taki naobraženci zavirajo tisto zdravo in potrebno stremljenje, katero bi razkrilo korenine slovanskega duha, da bi se ta bolj zavedal svoje vrednosti in začel samozavestno delovati ter takó pripraviti poprišče za samostalno slovansko kulturno skupino. Ali bi se Pangermania smela in mogla toliko zagrešati na telesu slovanskih narodov, ko bi združili se za skupne kulturne vezi in za skupno kulturno delovanje, razlikujoče se od delovanja drugih kultur? Le, ker mali slovanski narodi v oddeljenosti tratijo in izgubljajo pomen svojega svojstvenega dela, jih drugi veliki narodi ne

poštevajo in jim vsled tega tudi ne dajajo tiste moralne podpore, katera obsojuje uničevanje narodov, sposobnih za množenje raznovrstnosti v obči človeški kulturi.

Tudi v tem pogledu bi mogla nova Germania irredenta slovanske narode poučiti, da bi se lotili drugače delovati na kulturnem poprišču.

To morajo pa avstroogerski Slovani vendar izprevideti, da bez dela v velikem stitu se ne ubranijo navalom pangermanskega stremljenja, in radi tega so dolžni pred seboj in pred človeštvom poprijeti se v politiki in v kulturi tistih zadač, ki dandanes jedino spravljajo narode naprej in jih tudi ohranijo v svetovnem tekmovalstvu. Sedaj ne gre za preprič o večji ali manjši vrednosti kakega jezika, kulturnega dela ali celó naroda, temveč zato, da se slovanski narodi oprimejo analognih sredstev, kakoršna so drugod za narode velike in njih kulture za svet pomenljiva.

Med Slovani je dandanes le ruski narod toliko močan politično, nacijsionalno in po sposobnostih, da more delovati na svojo roko, tudi bez pomoči drugih Slovanov. Ti pa in še posebe avstro-ogerski ne morejo pri največi sposobnosti in najboljši volji nikakor ne ohraniti se, temmanj tekmovali z velikimi narodi, ako jih ne izpameti tuja sila, da bi se zjediniili v notranji politiki in za skupne kulturne vezi. Bez takih sredstev se utegnejo jedni bolj, drugi manj dolgo upirati, a ohranijo se ne, ker je tuja politiška in kulturna sila prevelika.

Avstro-ogerske Slovane čaka torej velika zadača, da jo krenejo ravno v pričetem novem letu na pravo pot, in to v politiškem, nacijsionalnem in slovansko-kulturnem pogledu.

Obnovenje pogodbe z Ogersko, posebna prilika ob cesarjevem jubileju, razposajenost nemške irredente, omahljivost v vladnem sistemu, ponesrečenje dosedanjih politiških in nacijsionalnih poskusov, vsi ti vzroki in povodi mogli bi Slovane avstro-ogerske zdramiti in spodbuditi, da se odločno postavijo na stališče skupnega politiškega in kulturnega programa.

Politiški program utegne biti federalistiški, a ta se more pravilno uresničiti le tedaj, če se sedanji duvalizem zavrne v pristojne meje, tako da bi ne gospodovali jedni, hlapčevali pa drugi. Če nič drugega ne dosežejo Slovani letos, toliko morejo in morajo stvoriti, da se napravi zagvozda nadaljnjemu uničevanju slovanskih narodnostij na Ogerskem. V tostranski polovini pa morejo tudi toliko priboriti, da sedanja ali kaka druga vlada reši nacijsionalno in ne le jezikovno vprašanje pravilno. torej ne le na Češkem, temveč v vseh deželah in za vse narode. Ta zadača in potreba je glavna, in Čehoslovani naj ne motijo ne sebe, ne drugih, da bi dosegli svoje zgodovinsko državno pravo pred rešitvijo in bez rešenja narodne in jezikovne enakopravnosti. Od l. 1865 so se Čehi uže večkrat opekli, in treba bi bilo, da bi ne šli zopet na led pred izvršenjem nacijsionalne in jezikovne enakopravnosti. Poprej ta, potem boj za državno pravo vseh historijskih narodov! Le takó dobé Slovani moralno pomoč tudi od drugih strani.

Poleg politiških bojev je pa vendar treba spraviti na dnevni red tudi vprašanje o občem literaturnem jeziku med Slovani, in to tem bolj, ko sili Germania irredenta, da bi se nemški jezik uzakonil kot državni

jezik. Potem bi vprašanje o državnih jeziki dobilo nakrat drugo lice v obeh polovinah cesarstva.

Čehoslovani med Nemci in Slovani v sosedstva z Nemci in Italijani vidijo in čutijo, kakó se jim krati celó v cerkvi najprimitivnije pravice, take, kakoršne vsak krščanski misijonar privoščí a priori vsakemu divjaku najspodnejše kulturne vrste. Če tako nehumanno postopanje celó v cerkvi ne spomni avstro-ogerskih Slovanov na pravo brambo in na primeren odgovor, potem se je vršila med njimi znana zgodovina bez vsake koristi, in jim nato tudi ni možno pomagati. Zapadniki, tu vstanite pa dajte rojakom prave, iz zgodovine izvedene nasovete in nauke! Tu bode vaše delo na pravem mestu.

Še jedna, ne programatična, pač pa eminentno taktična točka je, katero je dolžen misleči prijatelj slovanskih narodov povdariti in priporočati posebe. Med Slovani v obče in tudi avstro-ogerskimi Slovani zapazujemo nekako vrenje in vrvenje; politiki vsiljujejo programatične točke, in mlajši naraščaj hoče, rekli bi, dohiteti to, kar so dejanski ali navidezno zamučili njih predniki in današnji uže bolj stari rod. Pri tem prezirajo ti in oni važnost te ali one točke, katero imajo v skupnosti. Slovanski dejatelji in pisatelji čisto označujejo stvari tako, kakor da bi bila vsaka točka jednako važna ali celó najvažnejša. To pa ni takó, in treba je silno razločevati, kam spada vsako vprašanje po svojem pomenu v skupnosti, in kam spada gledé na nujnost in aktuvalnost. Mnogo je vprašanj, katera morejo še dolgo spati, ne da bi ta zamuda proizročila kako škodo; zopet drugih vprašanj je takih, katera ostanejo za Slovane zamujena za vselej, ako se ne rešijo v določenem času.

Potem je tudi važno vprašanje, koliko je kvantitativno kaka točka pomenljiva. Takó je, da vzamemo le jeden važen zgled, vvedenje jednojezičnosti na Češkem kvantitativno največjega pomena, ker dvojezičnost bi potem obsegala le malo zemlje in prebivalstva.

Za avstro-ogerske Slovane ni torej pomenljivo ali odločilno, da razpravljajo ravno sedaj toliko in toliko vprašanj, temveč pred vsem to, katero vprašanje je gledé na čas, na kakovost in kolikóšt gledé na politiko, narodnost in kulturo važnejše od drugega. Ko bi bili Slovani postopali s tako zavestjo v svojem delu, ne bila bi jih druga sila potiskala nazaj, kakor jih je potiskala prošlega leta in jih je začela potiskati tudi uže v novem letu.

Treba je odbrati letos veliko delo, skupno delo in faktično po kakovosti in velikosti določeno delo. Germania irredenta pa ostaje za bližnjo bodočnost magistra rerum in tudi učiteljica državnikom in avstro-ogerskim Slovanom. Bodi takó!

Izpremembe jezikovnih naredeb.

Hannibal ante portas! Velika opasnost grozi jezikovni in narodni enakopravnosti Čehoslovanov, Malorusov, Slovencev in tostranskih Hrvatov in Srbov, in to vsled napačne taktike in sedanje načelne popustljivosti Mladočehov. Tega smo se mi bali v prvi dan razglašanja Badenijevih jezikovnih naredeb, ko smo izjavili bez ovinkov, da Čehi se bodo še kesali

radi teh naredeb. V resnici, po tolikih bojih, po tolikem trpljenju skupnega češkega naroda prošlega leta in po toliki moralni, kulturni in gmotni škodi vseh tostranskih Slovanov vsled teh naredeb, prišlo je do principijalnih izprememb, kakor dokazuje izjava češkega dež. namestnika v Praškem dež. zboru. Po tej izjavi popusti vlada in popusté češki zastopniki od principa dvojezičnosti in privolé v dva principa: v princip jednojezičnosti in dvojezičnosti. Mi smo poslednja dva meseca ponovljeno dokazovali, kaka opasnost nastane vsled tega za Čehoslovane same in za ostale Slovane. Čehi so se doslej držali principa dvojezičnosti, in so celó stokrat tvrdili, da od tega principa ne odstopijo niti za las; sedaj pa se udajejo tudi za jednojezičnost. Čehi bodo na Češkem mogli tudi po vvedenju dvojege principa iskati svoje pravo povsod v svojem jeziku. Stem se hoče štítiti jednotnost kraljestva in pariteta češkega naroda z nemškim. Z druge strani pa se Češka razkroji gledé na jezik v tri ozemlje, v *nemško*, *češko* in *pomešano*. V češkem ozemlju bode notranji jezik češk., upravljalo pa se bode na zunaj na češkem in nemškem jeziku. Jednaka bode z nemščino v nemških okrajih. V pomešanih okrajih pa bosta na znotraj in zvunaj oba jezika običajna. Kar se dostaje uradnikov, bodo po nemških okrajih iz večine nemški, po čeških okrajih iz večine češki uradniki, v nemških okrajih se bodo nameščali uradniki, večí tudi češkega jezika le po potrebi, t. j. po številu tam naseljenega češkega prebivalstva: jednaka bode po čisto čeških okrajih. V pomešanih okrajih bodo uradniki dolžni znati oba jezika ter v njih poslovati. Za tako kvalifikacijo obeta vlada poseben načrt, vsled katerega se vvede po srednjih solah drugi deželni jezik kot obvezen predmet.

V podstavo razrejevanju okrajev v češke, nemške in pomešane naj bi služilo ljudsko štetje od l. 1890. Nad tako podstavo se Čehi izpodtikajo, ker štetje na podstavi občevalnega jezika je Čehom in drugim Slovanom pohrustalo tisoče in tisoče soplemenikov obojega spola, starih in mladih. Taka podstava ne more pravično klasifikovati prebivalstva in dosledno okrajev po narodnosti, in nemške stranke brutalno trebijo češko prebivalstvo iz vseh tistih okrajev, katere hočejo pridružiti svojem zatvorjenemu ozemlju, in persekucije se bodo ravno radi tega v še povečani meri nadaljevale med češkimi Nemci.

Kaj se zgodi po sprejetju dvojnih principov na Češkem, eventualno po drugih deželah? Dokazovali smo uže, da taka dvojica principov dovaja v koncu koncev do — zatvorjenih ozemelj. Mešanih okrajev ostane namreč celó na Češkem razmerno le malo v primeri z zgolj češkimi in zgolj nemškimi okraji. Nemci in Čehi bodo skušali polagoma pomešane okraje izpremeniti v samo nemške ali samo češke, in umevno je, da miru ne bode, dokler ne dobé Nemci svojega ozemlja, kakoršno imajo uže let pred očmi.

Ko pa Nemci dosežejo ta svoj cilj, ne bode formalna nerazdeljivost češkega kraljestva čisto nič pomagala jednotnosti, kajti dejanski bode kraljestvo razkrojeno v nemško in češko ozemlje, in Nemci bodo potem zares imeli svojo posebno provincijo, in katera moč jim zabrani, da ne dosežejo še mnogo laže, nego pa trentinski Italijani, svojo nacijsko in naposled celó svojo politisko avtonomijo?

Priznanje in privoljenje jednojezičnosti poleg dvojezičnosti je po takim največjega politiskega pomena,

in Čehi, ki so bili doslej toliko tvrdoavratni, da so trpeli oni in zgorej imenovani Slovani, sò napravili Nemcem največo koncesijo, in Nemci, ko bi bili odkritosrčni na zvonaj, kakor se lahko smejejo na znotraj, bi morali priznati, da so dosegli zmago, katere se niso mogli nadejati pred Badenijevimi jezikovnimi naredbami. Badenijeve naredbe so po takem pripomogle do takega toržestva, katero seveda bodo le tajno slavile nemške stranke.

Priznanje dvojnega principa od češke strani pomenja velik, dà, odločilen poraz dosedanega češkega programa in dosedanje tudi mladočeške taktike. Ta poraz naglašamo mi, z vso močjo dejstvene logike, kolikor bolj bodo Mladočehi ali Čehi v obče prikrivali, da so premagani v jedni najodločnejših točkah svojega programa. Kaj pa more hujšega biti nego udati se, za principe, ki vedejo k razkrojenju politiske celote in jednote na nacijsionalno razdeljeno nemško in češko ozemlje? Res, da se to ne zgodi v enem ali par letih; ali zgodi se, in to je odločilno za bodočnost.

A priznanje principa jednojezičnosti in dvojezičnosti ni usodno le za Čehoslovane, temveč tudi za ostale, zgorej mišljene tostranske Slované. Opasnost pa ne tiči toliko v priznanju samem teh principov, temveč v taktiki Mladočehov in z njimi združenega konservativnega veleposestva. Oni so namreč udali se s *separatistiškega* stališča, ne da bi zahtevali *conditio sine qua non*, to je, vvedenje istih principov za vse češke dežele, potem za vse slovanske dežele in v obče za vse *zares pomešane dežele*. Nemci so premagali Čehoslovane jedino s svojim mogočnim aparatom, ki poseza od raznih strani, kakor polip s svojimi mnogimi telesnimi členi. Takega dejanskega ustroja nimajo ne Čehoslovani, ne avstro-ogerski Slovani v skupnosti, kaj-liše oddeljeni, razkrojeni in separatistiško oslavljeni. Kakó naj se bori Malorus proti Poljaku, Hrvat, Srb in Slovenec proti istemu Nemcu in Italijanu, kateremu povsod pomaga zmagoviti Nemec proti Slovanu?

Naš nazor je bil in je, in noben mladočeški argument nas ne preveri drugače, da ključ za izvršenje jezikovne in narodne enakopravnosti je bil in je še na Češkem in za vse narode jedino na Češkem, to pa odločilno radi tega, ker je le s *pravega slovanskega* stališča na Češkem možno ugnati in pridobiti Nemce, da se udajo za jedne in iste principe tudi po drugih deželah, torej za principe, veljavne za vse narode.

Mi ponavljamo, da Mladočehi naravnost izdajajo ostale Slované, ako se uklonijo poprej, nego izjavi in zagotovi vlada izvršenje jednih in istih principov ne le za Češko in dežele češke korone, temveč za vse dežele in za vse narode.

Mladočehi so bili napravili kardinalno napako, da so na svojo roko izbojevali Badenijeve naredbe; o teh naredbah je misleči človek videl, da ne obstanejo. No, Badenijeve naredbe so vsaj po besedah teksta ščitile jednotnost češkega kraljestva. Sedanja principa dvojezičnosti in jednojezičnosti pa naravnost rušita to jednoto, in kar je jako pomenljivo, princip jednojezičnosti dobiva nad starim češkim principom dvojezičnosti tako nadmoč, da se vpliv poslednjega kar izgubi pred posledicami principa jednojezičnosti. Mladočehi in češki plemiči postavljajo Čehoslovane in ostale Slované v veliko opasnost s privoljenjem v dva principa, in opasnost morejo zaprečiti le tedaj, ako se postavijo na ustavno, zajedno slovansko stališče, ki za-

hteva jednako izvršenje za vse narode in za vse dežele.

To slovansko stališče je tudi za monarhijo največe važnosti, ker le takó morejo državniki napraviti mir med narodi, zajedno zares ohraniti državni vpliv tudi na severnih mejah, kjer premaguje sedaj duh Germanije irredente. Jedino tedaj, če vlada vvede jedne in iste principe po vseh deželah, bode se paralizoval vpliv državi opasnega duha v severnih Čedah; kajti le tedaj nastanejo naposled zatvorjena ozemlja tudi po drugih deželah in ne le na severnem Češkem, in le tedaj bode možno taka ozemlja s kompaktnimi masami jedne in iste narodnosti postaviti pod zaščito nacijsionalne avtonomije ali nacijsionalnih zastopov za vsak narod. Prav za prav jedino taka nacijsionalna avtonomija bi uničevala vpliv tujih, nemške, ital. in vsakaterir irredente.

Mi s svojega nacijsionalno avtonomnega stališča bi se ne mogli sprijazniti s principom dvojezičnosti in jednojezičnosti niti tedaj, ko bi se izvršil za vse pomešane dežele in za vse narode, ker poslednji bi ostali tudi tedaj še vedno bez nacijsionalnih zastopov; ali tolažiti bi se mogli, da dejstva dvojnega jezičnega principa dovede do nacijsionalne avtonomije in s tem do trdne in pravilne podstave obstanku in razvoju vsakega naroda. Ko bi ne imeli te nadeje, obupali bi nad modrostjo mladočeških in vsakaterih enakih politikov. V resnici, niso ne Mladočehi, ne vladni organi modri, če ostanejo jedino pri izvrševanju jezikovnega vprašanja. Njih zasluga ne bode, če to reševanje — po navedenih principih — pripelje narode in državni voz, kamor bi morali priti sedaj po principu nacijsionalne avtonomije.

Po tem principu bil bi jezični princip samo jeden, in drugi bil bi le postranski, v Avstriji potreben radi specijalnih razmer. Nacijsionalna avtonomija priznava samo jeden fundamentalen princip, kar se dostaje jezika, in ta je *princip jednojezičnosti*. Potrebe in prikladnost bi potem same po sebi nanesele, da bi se narodi sporazumeli za dvojezičnost v pomešanih krajih.

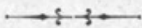
No princip jednojezičnosti kot glavni princip je vse kaj drugega, nego pa vsporejanje dveh principov, kakor da bi bila oba jednako odločilna.

Qui bene distinguit, bene docet, kdor razločuje natančno, ne meče stvari različnega pomena v jeden koš; Mladočehi in vlada pa sedaj to delajo, in zato se Mladočehi niti ne zavedajo, da prodajajo svojo dosedanjo dvojezičnost za princip jednojezičnosti, kateri jedin ostane odločilen za bodočnost, in kateri zahtevajo Nemci z vso silo, toda le — za Češko. Ali ne vidijo Mladočehi, Staročehi in češki plemiči, kje je za nje Ahilova petá in punctum saliens za nemške obstrukcioniste?

Resumujmo: princip jednojezičnosti in dvojezičnosti morejo Čehoslovani, uže radi svoje časti in v interesu bodočnosti Čehoslovanov in ostalih Slovanov, sprejeti le tedaj, ako se ista dva principa na solidni podstavi ljudskega štetja sprejmeta za vse mešane dežele, torej za vse narode; drugače dovede vvedenje istih principov samo za Češko do — *zatvorjenega nemškega ozemlja na Češkem*, ne da bi ostale češke dežele in ostale pomešane dežele dospele do analognih zatvorjenih ozemelj, Slovaškom na korist. Najpravičnejše pa ostane izvršenje nacijsionalne avtonomije uže sedaj, ker bi si s tem narodi in država pridobili zares še le

medsebojni in skupni mir na znotraj in bi se pri korineni uničilo prosledovanje po pomešanih okrajih, katero ne izostane, ako se reši samo jezikovno in ne tudi nacijsalno vprašanje.

Taló ali takó! Vsekakor so sedaj češki zastopniki pred korakom velike moralne odgovornosti za Čehe in vse avstrijske Slovane in celó za monarhijo. Hannibal ante portas, glejte, kaj delate!

Deželni zbori.

Kranjski. 18. jan. Dr. Majaron poroča o računskem sklepu dež. posojilnega zaklada za leto 1895. Čisti dolg 3,612 200 gld., potrebnščina za 1898 je 203.022 gld., pokritje 2 gld. nedostatek se pokrije iz dež. zaklada.

V mestnem zboru Ljubljanskem ste se prečitali zahvalnici cesarja in papeža za čestitke. Župan se oblašča, da se brzojavno zahvali minist. predsed. in poljedelskemu ministru za hitro rešitev osuševanja barja. Prošnji obč. sojeta, da se prične plačevanje obrokov drž. posojila 1905. v 20. obrokih, vlada ne more ustreči. — Pri poročilu o pospeševanju vinogradstva na Kranjskem se je vnela daljša debata. Dovolí se v ta namen 23725 gld. 20 kr. in sprejme resolucija na vlado, da bi dobivali vinorejci bezobrestna drž. posojila za obnovitev vinogradov uže, ko se prikaže trtna uš, ne pa šele, ko so vinogradi uže pokončani in vinorejci obubožani, dalje da naj vlada daje viša posojila kot dežela, ki je uže itak v denarni stiski. Posl. Schweiger nasvetuje, da dež. odbor oskrbi poljudno pisano knjižico o umnem kletarstvu, posl. Povše resolucijo, da bi vlada za bodoče leto dovolila vsaj 50000 gld. kredita. Finančni odsek pa se je posovetoval in sklenul, koliko kredita more dovoliti dežela v isti namen. Dež. preds. Hein izjavlja, da država namerja ustanoviti v Krškem nov matičnjak. Nato poroča posl. Višnikar o učiteljskem pokojninskem zakladu. Skupne imovine je bilo 33020 gld. Računski sklep normalno šolskega zaklada kaže skupne imovine 91.600 gld.

Tržaški. Izjava slovenskih poslancev tržaških slove: da so 11. jan. 1895 v izjavi navedli vzroke, iz katerih ne vstopijo v dež. zbor; te pa tedanji dež. glavar dr. Pitteri, ni dal v zboru prečitati. Od tedaj so se razmere tržaškim Slovincem poslabšale, in ker ital. poslanci še vedno odklanjajo vse opravičene narodne, moralne in materialne težnje slov. volilcev, ker so slov. poslanci še vedno v zboru izpostavljeni zasramovanju občinstva na galeriji, ker večina mestnega zbora, ki je tudi večina dež. zbora, kaže skrajno nestrpnost do Slovincem s tem, da kljub razsodbi c. k. upravnega sodišča noče priznati legalno voljenega zastopnika J. v. Nabergoja tržaškim mestnim in dosledno tudi deželnim poslancem; ker kljub temu, da je na podstavi poslednjih volitev tržaška okolica zastopana izključno po Slovincih, ital. večina ni izvolila v mestno delegacijo in dosledno tudi ne v dež. odbor, nobenega okoličanskega poslanca, tako da so izključeni od vsakega sodelovanja v dež. odboru na očito škodo svojih volilcev, ker slov. posl. še nise dobili v izjavi 10. jan. 1895. zahtevanih garancij glede na svobodo osebe in govora ne od dež. glavarja niti od c. k. osrednje vlade: izjavljajo, da se ne morejo udeležiti letošnjega zasedanja trž. dežel. zbora.

Štajerski. 19. Dr. Dečko je vložil interpelacijo v slovenskem jeziku. Dež. glavar ga prosi, naj jo prečita sam, kar stvori ta med protestom nemških poslancev. Dež.

glavar pozivlje k miru in pravi, da dá interpelacijo ponemčiti po zapriseženem tolmaču.

Poslanci katol. ljudske stranke so odklonili izvolitve v odseke, ker nemška nacijsalna večina ni hotela voliti v odsek nobenega poslanca, ki je zajedno drž. in dež. posl. in član državnozbornske večine. Od Slovincem so voljeni: Žičkar v finančni, dr. Dečko v naučni, Lendovšek v peticijski, dr. Jurtela v kulturni, dr. Rosina v občinski, dr. Serbec v železniški odsek.

Dež. zbor je predložil zakonski načrt, da se mora poslanec, ki odlaga vstop črez 8 dnij ali tako dolgo izostane bez odpusta, pozvati, naj pride ali se opraviči. Ako ostane poziv bezvpešen, naznani dež. glavar zamujenca dež. zboru, ki je opravičen, da ga smatra izstopivšim ter vnovič razpiše volitev. — Ost predloga je proti kakemu novemu izstopu slov. poslancev. Vojniški župan M. Stallner pa je nasovetoval, naj so v veleposestvu vsi hišni lastniki, ki plačujejo 60 gld. neposrednega davka od hiš in ne samo od zemljišča. S tem bi na spodnjem Štajeru prišlo v to kurijo toliko nemških meščanov in tržanov, da zadušé slovenske veleposestnike.

V koroškem so bili pri glasovanju o predlogu, naj se razveljavijo jezikovne naredbe, škof, Einspieler in Muri odsotni. Proti predlogu sta glasovala Grafenauer in nemški konservat. Huber.

V predarlskem dež. zboru je deželni glavar Rhomberg obstrukcijo in nemške nacijsalce zaznamoval kot veleizdajice in odklanjal vsako občenje ž njimi.

Češki. 13. jan. Po debati o vladnem predlogu, da je osební dohodninski davek oproščen deželnih doklad, je bil na vrsti predlog grofa Bouquoya, o urejenju jezikovnega vprašanja. Namesto obolevšega predlagatelja ga je knez Lobkovic utemeljeval v češčini. Posl. Wolf ga je vedno motil in zahteval, da govori nemški. Knez Lobkovic nadaljuje potem v nemščini ter nasovetuje naposled, ker se sedanje napeto razmerje ne more vzdržati nadalje, komisijo, v kateri naj se stvarno razpravlja o tem vprašanju. Wolf in Iro kličeta, da spada to v državni zbor. — Knez Lobkovic nadaljuje, da se je veleposestvu mnogokrat pripisovala posredovalna vloga. To pa za to, ker ta stranka ni osnovana na narodnostnem temelju in se torej opravičeno pričakuje od njih, da so v narodnostnih stvareh bolj mirne krvi nego drugi. Večina stranke sestaje iz Čehov; šteje pa tudi veliko število konservativnih Nemcem, in vsi imajo iste principe: Jednota in nerazdeljivost češke kraljevine (Wolf: Provincije!), jednakopravnost jezikov, moč države na zunaj, in mirni razvitek gospodarskega življenja v deželi. — Wolf: Z jezikovnimi naredbami! Gust Adamek: Z obstrukcijo! Knez Lobkovic: Pripravljeni smo, povsod delovati za mir med narodnostimi, kjer se upoštevajo naši principi, in kjer vidimo, da je sporazumljenje sploh možno. Tudi tu se nam je zdelo, da bi se dalo sporazumljenje doseči s to komisijo. — Wolf: Tako ne pojde! — Glöckner: Ko bi se 1890 ne bili tako legaali! Iro: Lex Falkenhayn. — Knez Lobkovic: Mislil bi, da se taka eminentna mirovna akcija vendar le povsod dostojno uvažuje. — Wolf: Tako lehkoumni nismo več. Knez Lobkovic: Tudi iz časopisja je razvidno, da so v obeh taborih možje, ki želé, da se dobi sredstvo, ki zopet vvede mir v deželo in državo. Iro: Najpreje status quo, potem bomo govorili dalje. Knez Lobkovic pravi, da se je stavil predlog, ker se v komisiji najlaže z vso mirnostjo govori o sredstvih za mir, ako je v to to dovolj dobre volje. — Wolf: To deželnega zbora nič ne briga. Lobkovic: Treba, da se stvori pričetek, in ako se to stvori z dobro voljo, se tudi poda prilika v nadaljevanje dela. — Wolf:

Preklic jezikovnih naredeb bodi začetek! — Knez Lobkovic: V raznih trenutkih in na raznih krajih se je nasvetovalo mnogo, kako bi se rešilo jezikovno vprašanje. Vsi ti nasveti se doslej še niso provedli. — Wolf: Pred vsem nemški državni jezik. — Lobkovic: Mislim, da imajo vsi ti nasveti jedno napako, da so presplošni. Po mojem mnenju nimamo samo jednega, temveč mnogo jezikovnih vrašanj. N. pr. tudi to, o čemur ne dvomi nikdor, da spada pred dež. zbor, o rabi jezika pri avtonomnih oblastih. Svoje dni je o tem dež. zbor sklenul zakon, ki se pa ni predložil v odobrenje. Komisija bi se morala baviti z vsemi temi vprašanji.

Proti predlogu govori dr. Zdenko Schücker. Dež. predsednik bi moral ob otvoritvi dež. zbora podati v imenu vlade izjavo. Vlada naj le prekliče svoje krivične naredbe. Veleposestniki si hočejo ohraniti ugled posredovalcev. Mi smo dostikrat, tudi proti volji svojih volilcev, bili za spravo, ker smo patriotje. Cesto smo zahtevali razdelitev Češke. Ali bi ne bilo bolje, da imamo svoje namestništvo in svojega namestnika?

Tega pač ne verujete, da je nemščina in češčina enakovredna? Vi sami ste bili nemški vzgojeni in sedaj mečete kamenje na nemški jezik. Sramota je, da je možno, da vladajo take razmere v deželi, in to pod pravičnim žezlom našega vladarja. Dr. Schücker govori na to o vedenju Pražkega župana za čas izgrediv, ter da se nemški ljudski zastopniki ne respektujejo na cesti.

Med tem vlada velik nemir in razburjenost. Nekdo kliče, da je posl. Březnovský nemške poslance nazval pruske ogleduhe. Wolf zahteva zadoščenje za to »nesramno podlost«. Dež. maršal pravi, da kliče ni čul, da pa kliče onega, ki ga je izustil, k redu. — Nemci se s tem niso zadovoljili. Wolf pravi, da je v tem namen, nahujskati druhal proti njim. — P. Strache: »Dokler se nam ne zadosti, naj se ne nadaljuje debata.« Dež. maršal pravi, da je zadostil in primerno poravnal vso stvar; da pa si je vzprosil posl. Březnovský besedo v izjavo. On in posl. Katzwedel sta se menila, kdo je močnejši, in z besedo: pruski špijoni, ni mislil na nobenega poslanca.

Dr. Engel odgovarja dru. Schückerju. Tudi episo, ki je ravno kar bila, obžaluje, a čudi se preobčutnosti Nemcev. Čehi so uže vse druge stvari mirno poslušali. Proti protenja o premoči pa pravim: češki narod tudi pozna svoje moč in svoje zaveznike (Vyborné!). Ako bi moral češki narod v grob, verujte mi, da bi bil ta grob tolkošen, da ima še mnogokdo drug prostora poleg njega.

Posl. Prade zahteva preklic jezikovnih naredeb. Čehi hočejo vlado češtvu tudi na nemških tleh. Priznavam, da smo bili v boju bezobzirni, da smo proti nasilstvu naposled uporabili tudi silo. Veleposestniki so sami krivi sedanjih razmer, ker 1890 niso bili mož beseda. Glavna krivda pa zadeva vlado. — Vlada, ki ne more dobiti intelektualnih provzročiteljev Praških izgrediv, ki s temi ne obračuni, je izgubila spoštovanje vsakega kulturnega naroda. Tu ne zadošča, da se par ubogih proletarijcev stavi pred sodnika. Dr. Podlipny je v mestnem zbori ščuval, in dež. namestnik se boji, da bi v Pragi tako postopal, kakor v Liberecu. On se ne upa, razpustiti Praškega mestnega zbora in ga namestiti s c. kr. komisarjem. Ako pride nemška deputacija, jo pomirja, ako pride češka, jo pomirja, in župan potem njegove besede uporablja v oproščenje izgrediv. Veleposestniki propovedujejo spravo. Zakaj pa se sami ne spravijo z ustavovnim veleposestvom? Oni so po večini Čehi, in kjer je to, tam si znajo Čehi priboriti veljavo svojih nacionalnih interesov. Nasprotstva v deželi se morda ubla-

žijo, a do miru v Češki ne pride pod sedanjimi socijalnimi in narodnimi razmerami. Ljudje si niso bratje, politično in narodno življenje je boj, in samo v vednem boju je napredek človeštva.

Dr. Herold omenja velikih psokv. ki so se čule proti Čehom, deželnemu namestniku in veleposestnikom. — Vedno se pritožujete o tem, da je grof Badeni uredil jezikovno vprašanje bez vaše pritrditve. Recimo, da je opravičeno to, in da je to res pregreha nad nemškim narodom, — s kakim pravom potem zahtevate, da naj bar. Gautsch uravna jezikovno vprašanje, ne da bi čul češki narod ter proti njegovi volji? Ako ste pravični, morate priznati, da je to možno le v sporazumljenju obeh narodnostij. Vedno se je kot krivično naglašalo to, da bi moral vsak uradnik na Češkem znati oba jezika ter da z vlogo pri sodišču v nemškem okraju toženo stranko lahko prisili, da se vse obravnava v jeziku vloge. To so vprašanja, o katerih se lahko razgovarjamo. Danes pa so se čule le obče fraze, da so jezikovne naredbe poniževalne za Nemce, ter da se naj prizna nemščina kot državni jezik. To, ker je po historičnem razvoji pridobila si toliko veljave in pomembe za državo. Kaj bi rekli, ako bi zahteval kdo, da se češčina vvedi vsaj v tej koronovini kot državni jezik vsled historične opravičbe? Ali bi ne smatrali v tem žaljenja enakopravnosti obeh jezikov? Vsak zakon ima kako težavo, in jezikovne naredbe imajo marsikako tudi za Čehe. Oba jezika in nata isto častivrednost. Ako zahtevate restitutio ad integrum, ne smete ostati pri jezikovnih naredbah 1897. leta, pri Badenijevih odlokih, temveč odpraviti morate vse nezakonite, proti veljavnemu deželnemu redu izdane jezikovne naredbe, s katerimi je nemščina se vvedla v naše urade in češčina iz njih izpodrinula. 1625 se je v tem dež. zboru sklenulo, da je češčina izključni državni jezik. — Življenje narodov je daljše, nego jeden mesec! Ako govorite o pravičnosti, ne smete misliti, da je to le, kar je vam v dobiček. Pravica mora veljati za vse jednako. Da bi se v dež. zboru uravnala prava, ni treba pričakovati; a potem bi v dejanju — ako se prekličejo naredbe — vladala ista krivica, kakor popreje. Posl. Schücker je rekel, da se v boju ne smejo jedni stranki vezati roke. Kako to? V Badenijevih naredbah se vedno govori le o obeh deželnih jezikih; in potem imamo tudi mi vezane roke. Ako bi se volila komisija, bi se oboji oprostili teh spon. Gotovo ni govora o krivici, ako se jezik manjšine stavi enakopravnim jeziku večine. Tudi ne, ako se povdarja, da je nemščina svetovni jezik. Filologi bi češčino smatrali za jezik večje vrednosti, ker ima več oblik. Ako se govori o literarni vrednosti, pomislite, da češčino govori 6 milijonov, nemščino pa 70 milijonov ljudij. Pri vsem priznanju nemške kulture pa smo jim v tem oziru vendarle jednaki. Politična enakovrednost jezika se ne ravna po množici onih, ki jo govoré, temveč po veljavi in pomenu naroda. A naš narod ima v moralnem, političnem in gospodarskem oziru za veljavo in obstoj cesarstva isto vrednost kakor vaš. Tega prepričanja nam nikdor ne vzame. Na tej enakovrednosti dvojijo le oni, ki ne govoré našega jezika, ki ne poznajo našega narodnega življenja, in ki ne vedo, kaj smo stvorili, in koliko izobraževalno in politično moč ima naš narod. O razsodbi najvišjega sodnega dvora spominja na to, da je 1880 razsodilo o interpretaciji § 13, a takoj na to ga je sam povsem drugače razlagal. Tudi ta razsodba je velika krivica. A nad razsodbami stoji živo pravo celega naroda, to pravo se naslanja na zakon, in ako n. pr. najviše sodišče pravi danes, da v Řičanu ni dovoljena nemška razsodba na nemško tožbo, bi to razsodbo kot krivico označili vsi nemški listi od Strassburga

do Bukovine. Ako tvrdi vse časopisje, da se mora nemško ozemlje očistiti vsega, kar je češko, ako se proganjajo otroci, ki pohajajo češko šolo, ako se odpustčajo delavci samo radi tega, ker so Čehi — to pač opravičuje strah pred bodočnostjo. Mi hočemo, da se češka manjšina v nemškem ozemlju isto tako sme zavedati svoje narodnosti, kakor nemška v češkem. To me vede na razgovor o Praških izgredih. Kar se je tu govorilo o tem, me je v istini iznenadilo. Vi ste zahtevali, da se kaznuje intelektualni provzročitelj, imenovali ga niste, a rekli, da ga poznate. Imenovati vam ga hočem jaz. To so vsi oni, ki so vse poletje prosledovali naše narodne manjšine na nečuvem, barbarski način; oni, ki so v parlamentu izpodkopali vsak ugled razuma, državne oblasti in ustavnosti. Pritoževali ste se, da dež. namestnik ni upotrebil zadostne avtorite pri Praških izgredih. Noben dež. namestnik ne more več z avtoriteto kaj takega doseči, ko se je pouličnjakom na Dunaju posrečilo, da so vrgli Badenija. Ali je vlada v nemških okrajih kje uhvatila intelektualne provzročitelje? Mi nismo nikdar klicali po policiji proti brutalnostim proti našim nacijskimi manjšinam, zahtevali smo le zakonito zaščito. V Pragi je bilo ranjenih 1400 ljudi, bili so nedolžni, kajti, ako bi bili krivi, bi prišli pred sod. Ničesar ne veste o izvestnih denunciacijah Nemcev, ki so se po preiskavah dokazale kot krivične. Ako je nemški dijak hodil s čepico po Pragi, mi nismo opazili v tem provokacije, ker smo priznavali tudi narodnostnim manjšinam pravo, da priznava svoj rod. A vi ste dejali, da je uže to provokacija, ako kdo v nemškem okraju govori češki ali poje češke pesmi. In vi pravite, da ste naši učitelji, in mi vaši učenci — Vi pravite, da bi se moral razpustiti Praški mestni zbor. Ko se je razpustil Liberški mestni zbor, smo mi v drž. zboru glasovali z vami, da se zopet vvede tam avtonomna korporacija. — Vam tudi ni za pobite šipe, vam je le do tega, da bi gospodoval v Pragi tri leta komisar, da bi izginule češke ulične table, in se zopet pričela germanizacija. Sporazumljenje v jezikovnem vprašanju nam še ne donese konca političnih in narodnih bojov. Mi moramo skrbeti za osiguranje naše narodne eksistencije in za zgodovinsko in državno pravdo stališče. — Vi nočete enakopravnosti, vi hočete nadvlado, in za to je sporazumljenje težko. S tem, da ste proti predlogu, ste zamudili priliko, da se uravna jezikovno vprašanje. Obžalovali boste še, da ste zavrnuili v spravo ponujeno roko. Vi ste odgovorni; mi smo stvorili, kar je bilo v naši moči, in naša čast nam veleva, da ne stvorimo ničesar več.

V deželnem zboru češkem se je 10. jan. govorile o mestnih izgredih Praških, ker so nemške novine toliko pripovedovale o tem češkem barbarstvu in sramotile ves narod pred svetom, dobro si je zapomniti tudi junaška dela nemškega naroda — ki pa so se zamolčala. — Znano je, kako se je pojavila nemška kultura v parlamentu. — Hujskanje proti Slovanom je dozorelo. V Žatcu se je demolirala „Češka beseda“, češka šola, hiša društva „Vlastislav“; proti Čehom se je demonstrovalo v Gabloncu, Braunau, Mostu, Bodenbachu, Litomericah, Bilinu, Hebu in drugih mestih. Vsled tega je bila Praga razburjena, in ko so nemški burši v njih javno pevali „Die Wacht am Rhein“, je ljudstvo prekipelo. Razun tega so namerjali Nemci slovesno proslaviti Mommsenovo 80. letnico — ker je sramotil Čeha. Vlada je razglasila preki sod. Naskoki na češke šole: 1. v Koškanu pri Toplicah so nemski fabrikantje zabranili češkim delavcem, da se potezajo za češko šolo, ter jih mnogo vsled tega odslovili. 2. v Libercu se je 29. nov. napadla šola Ústř. Mat. češke in sicer med poukom.

V jedno sobo se je vrgla celo dinamitna patrona. — 3. v Bodenbach-Kröglitz se je napadla češka šola — 3. dec. vse šipe so se pobile. — Vsem češkim stanovnikom se je odpovedalo stanovanje v mestu. — 4. v Gabloncu so se pobile šipe Matični šoli. — 5. isto v Mostu. — 6. v Žatcu 28. nov. se je razdejala in zažgala češka šola. — 7. v Ladovicah so hoteli siloma zatvoriti od ministerstva dovoljeno šolo, a ker se jim to ni posrečilo, so pokradli pohiše. — 8. v Bilinu se je za 205 čeških otrok otvorila jednorazrednica, mesto ni hotelo dobiti primernih prostorov, župan je pozival Čeha, naj pošljejo otroke le v nemško šolo; Bilinčani so se pozivali, naj odpovedo vsem Čehom stanovanja. — Vsa ta fakta so navedli češki poslanci v interpelacijah na deželnega maršala.

10. jan. Posl. konservat. veleposestva, grof Buquoy, predlaga komisijo 24 členov, ki naj nasvetuje, kako bi se v sporazumljenju z obema narodoma uredile jezikovne razmere na Češkem. — Posl. Schlesinger predlaga, naj se vlada pozivlje, da takoj prekliče jezikovne naredbe, ker ne odgovarjajo faktičnim razmeram in potrebam, ker se jezikovne organizacije sodišč in oblastij morajo določiti po zakonu, in ker ne odgovarjajo državnopravnemu temelju Avstrije in žalijo priznane pravice Nemštva. — Dr. Wernunsky interpeluje nači izgredov, katere zaznamuje kot vstanek zsoodom in požiganjem ter zahteva popolno odškodnino iz državne blagajne.

V seji 17. jan. je izjavil dež. namestnik grof Coudenhove v imenu vlade proti trditvam, da je vlada z jezikovnimi naredbami postopala nezakonito, naslednje. Vlada ima nazor, da sta v kraljevini češki oba deželna jezika popolnoma enakopravna. Iz tega sledi, da ima vsak prebivalec kraljevine Češke v deželnih mejah pravo, da išče in najde pravico pri vseh deželnih oblastih v češkem ali v nemškem jeziku, in kakor so ti principi za vlado nepremični, tako bo tudi nepremično vstrajala na jednoti dežele, uprave in uradništva. V meji teh principov je pripravljena, ozirati se na opravičene želje in nasovete, ki naj dovedejo do mirnih razmer. Zato namerja po zakonu novo uravnavo jezikovnin naredeb, da na podstavi ljudskega štetja stvari jedno-ih dvojezične okraje. v katerih bosta ali češki ali nemški, ali pa oba deželna jezika notranji uradni in poslovni jezik. Tako ba zadoščeno težnjam obeh narodnostij. Vsak uradnik bo moral znati jezike, katere bo rabil v službi pri oblastnijah, pri katerih je nameščen. Da se dobi zadostno število vsposobljenih uradnikov, se v prih. zasedanju dež. zboru predložijo načrti za bistveno preosnovo srednjih šol na Češkem, ki bodo namerjali praktično priučenje drugega deželnega jezika.

Dež. namestnik grof Coudenhove je odgovoril na interpelacijo nemških poslancev gledé na Praške izgrede. Politiški boji v našem cesarstvu so v novembru dosegli izgredno višino. Tudi češki narod je bil zelo razburjen. Praški nemiri so pričetkom imeli značaj politiško-narodnih demonstracij. Izgredno vznemirjenje se je pokazalo uže 29. nov. Zato je policija si vzela vojaštvo na pomoč, a še predno je to moglo zasesti Příkopi in Vavclavov trg, so se ondri pričela pobijati okna. Bez dvoma se je to vršilo po načrtu. To je bilo na večer 30. nov., 1. dec. pa so se izgredi pričeli uže ob belem dnevu. Oropalo se je 37 štacun, in pobile so se šipe pri 370 hišah. 2. dec. se je zato proglasil preki sod. — Dež. nam. ostro obsoja te izgrede, ali v tako velikem mestu, s 400.000 preb. ni možno takega vojaškega zasedenja, da bi se bili ti povsem preprečili. Ako bi postopalo vojaštvo z vso bezobzirnostjo, bilo bi mnogo nedolžnih krvavih žrtev. Policija je bila — 660 mož, neprestano

v službi, isto tako tudi velik del garnizije. 508 oseb je bilo zaprtih, 438 razsajalcev oddanih sodišču. Kar se tiče odškodovanja, mu je došla ravnokar gotovina, katero razdelé okrajni zastopi in pomožna društva. Dr. Koldinsky pozivlje vlado, naj za Češko vvede nemško-češke kolke, ker dosednji samonemški krčijo narodno ravnopravnost. — Dr. Černohorsky i dr. nasvetuje: 1. vlada se pozivlje, da z vsemi zakonitimi sredstvi skrbi za osebe, ki se proganjajo zaradi česke narodnosti. 2. dež. odboru se naroča, da one osebe, katerim se je v nemških okrajih Češke zaradi česke narodnosti odpovedalo stanovanje ali služba, dobé iz državnih sredstev pomoč. — Dr. Vašaty predlaga, naj se vlada pozove, da prevede priznano jezikovno ravnopravnost v uradih. — Posl. Breznovsky interpeluje, zakaj je policija trgovca Papeža aretovala in v patrolji odvedla javno, dasi je on člen trgovske zbornice in mestnega zastopa — ter to vsled bezimne denunciacije, v tem ko zakon pripuščé le nezavisnim oblastim in le v posetnih slučajih. — Posl. Boček interpeluje zaradi samonemških pečatov smihovskega okrajnega glavarstva. — Posl. Ulbrich interp. zaradi žalitve nemškega burša, ter kaj namerja vlada storiti, da se kaj takega onemogoči za nadalje. — Posl. Baxa vpraša, zakaj se je prečital predlog o preklicu jezikovnih naredeb — a njegov, da se naj sestavi komisija za preiskavo pouličnih izgredev, se ni prečital. — Dež. maršal odvrne, da ta ni imel zadostne podpore. — Baxa protestuje. — Posl. Wolf je v posebnem varstvu policije. Na cesti sta ga spremljala dva policaja, hodeča pred njim, za njim pa so stopali celo trije.

Wolf in tovariši, ki so bili bajé na cesti ozmerjani, so stavili konec seje 11. jan. na dež. maršala vprašanje, ali bi ne nasovetoval vladi, da zaradi tega odloži dež. zbor? Ali bi bila vlada pri volji, da se ta skliče v nadaljevanje svojega dela v kako drugo mesto, n. pr. Litomerice, Karlove Vare ali Liberec? Čehi so klicali: Denuncijant! Dež. maršal je obečal odgovor, kakor to zahteva pravilni red, v jedni prih. sej.

17. jan. Posl. Gregr interpeluje, zakaj se je „Sokolu“ v Lužah prepovedalo javno predavanje vsled polit. vsebine. Posl. Schücker, ker je neki korporal dobil od češkega domobranca sunek z bajonetom in vsled tega umrl, da se narodnostni prepir ne zavleče še v armado. — Posl. Šamanek o napadu na češke učence Matične šole v Libercu. Nato se prične obravnavo o predlogu grofa Buquoya. — Wolf: pripoveduje, kako ga Čehi nadlegujejo na ulicah. Francozki in madjarski šovinizem je sedaj prešel tudi na Čehe. Napada župana. (Ta zahteva obrambo. Dež. maršal kliče Wolfa k redu). Veleposestniki naj se odločijo, ali so Čehi ali Nemci, feudalno, aristokratstvo, veleposestvo je največje zlo za narod. Oba jezika nista enakovredna, ker se nemščina govori po vsem svetu med 80 milj., češčina le v deželi. Nato napada dež. namestnika. Grof Sylva Tarouca zavrača napade na veleposestvo. Prvi zakon o normalnem delavskem dnevu je priporil grof Egbert Belcredi: isti tudi obrtno reformo; grof Falkenhayn in Ledebur sta poskušala agrarno reformo. Ako koncem 60 let niso mogli graščaki nakupiti kmečkih posestev, kdo je to zakrivil? Kdo je ustanovil svobodo oderuštva in deljenja zemljišč? Tudi, da 1890 niso bili mož beseda, ni res. Ako Čehi niso več hoteli čuti o dogovorih, nismo so mogli proti njih volji dogovoriti z zastopniki manjšine. Jezikovne naredbe naj se uredé. V teh rečeh ne more biti vodja naroden vročkrnež. Potreba je miru po bitkah. Nekemu veleobrtniku je rekel vodja socialnih demokratov, zakaj da ravno njega, najboljšega gospodarja, najstrastneje napadajo: „ker dobreg gospodarja ne moremo rabiti“. In tako tudi vi nas vedno le napadate

in sumničite. Vaša stranka je vedno podkopavala cerkveno in državno oblast, in sedaj se čudite, da narod ne spoštuje nobene. Nikar nas ne učite patrijotizma, dokler imate v svojih vrstah ljudi, ki hočejo zavisnost od Nemčije. Vaše glavno vodilo je: z volki se mora ruliti; a dokler bo to, ne pripuščamo vam prava govoriti o patriotizmu. P. Opitz konstatuje, da na Češkem tudi kršé. nemški poslanci v vsem in s prepričanjem gredo z drugimi nem. poslanci. Dež. namestnik nato prečita izjavo vladino o jezikovnih naredbah.

18. jan. Posl. dr. Škarda vpraša, zakaj je dež. namestnik svojo izjavo najprvo storil v nemščini. Posl. Moravec interpeluje zaradi nemških napisov v dežn. postaji Wichstadt. Nadaljevanje debate o predlogu posl. grofa Buquoya. — Dr. Funke. Grof Sylva Tarouca ravna z Nemci, kot bi bili oni njegovi hlapeci. Patrijotizma se ne bomo učili od vas, v našem taboru je Avstrija Češkega drž. prava ne doživite nikdar. Ako ostanejo Nemci v tej dvorani, se ne sme nikdar več tako govoriti z njimi, kot včeraj. Oni, ki ne znajo drugega, nego da se smejejo, niso pravi poslanci; ljudstvo se z njimi onečašuje. Naša potrpežljivost je pri kraju; z bojem neprestanemo, dokler ne izbojujemo padea jez. naredeb in pravice Nemcem. — (V tem trenutku pride Wolf v sobano in kliče: Na Prikopih pretepajo nemške dijake do krvi! — Prade: Dež. namestnik naj gret je! Napravi naj mir ali pa odstopi! Klici: Seja se naj sklene! — Velik hrum in nemir. Klici: Idimo bratom na pomoč!) Dež. maršal prekine sejo za 1/2 ure. Grof Coudenhove izjavlja, ko se seja zopet prične, da se je obrnul na policijsko ravnateljstvo za pojasnilo ter zvedel, da sta se stepla nemški in češki dijak. Ako bi provzročil to nemški trak, moram opomniti, da je raba traku statutarčna pravica nemških zavez; (Čehi: Provokacija) od nekda v rabi ter ne sme nikogar dovesti do nasilstva. Policija je pre-skrbela za primerne naredbe za vzdrževanje miru. Dr. Černohorsky: Ako bi kdo v sokolski opravi šel skozi nemško mesto, kaj bi se reklo k temu? Kdo bi ga branil? Dr. Baxa: Tam se niti češki ne sme govoriti. Dr. Koldinsky: Tam hodijo po ulicah z revolverji! Dež. maršal da dru. Heroldu besedo v izjavo. Dr. Herold protestuje proti pretrganju seje. Mi dalje ne bomo prenašali teh provokacij. Ako imajo Nemci pravo na svoja znamenja, kje je bil dež. namest., ko so se po nemških krajih zaradi teh napadali Čehi? — Govorilo se je, da teče kri. Ali v tem mestu je bilo uže dosti ljudi ranjenih; da bi pa zaradi jednega samega nemškega dijaka bil ves političnodržavni aparat in deželni zbor po koncu, to je novo. Grof Coudenhove izjavlja, da je dobil nalog prečitati izjavo o novih naredbah, ne pa jih interpretovati. Izdajo se meseca februarja. Nato zavrača odgovornost za poulične izgrede. Wolfu, ki je klical: proč z namestnikom, pravi, da ni to po njegovi, temveč po cesarski milosti. — Posl. Baxa pravi o današnjem dogodku, da je istina; da je dijak napadel čevljarčka. Torej je policija podala napačno obvestje. Našteva, kolikokrat so bili Čehi, Sokoli, napadani poleti. V Toplicah in Bodenbachu so napadli učitelja »Matic« Staneka. Ko se je ta pritožil pri dež. nam., mu je odgovoril, da to ni čuda, ako Čehi provokujejo s tem, da v nemških krajih ustanavljajo češke šole in društva. V Dubenecu se je šola zažgala. — Nadalje omenja dogodkov v Žatcu, tam je bilo nad tisoč napadovalec. Ko se je pozvedelo vse to, ni bilo čuda, da je Čehom v Pragi kri zavrela. Tudi tu je prvi napadovalec bil nemški dijak. Prvi dan, ko se še ni primerilo nič nezakonitega, je policija razsajala in sekala po nedolžnih. Govornik našteva mnoge teh izgredev. Ako so Nemci trpeli

s pobitjem šip, so Čehi trpeli mnogo več, ker jim je bila uničena vsa božična kupčija. Kdo pa tem povrne škodo, ki znaša na milijone?

Po izjavi dež. namestnika o novih vlad namerjanih jezikovnih uredbah govori Grof Buquoy: (proti P. Opitzu: Mož, čegar obleka bodi simbol krščanske ljubezni do bližnjega, je imel govor, ki se nikakor ne strinja s to. — Zakaj govorimo o jeziku. vpraš. v dež. zboru? Da se izognemo vprašanja o kompetentnosti, kajti nekateri mislijo. da sodi v dež., drugi, da v državni zbor. Hoteli smo postaviti samo gotova načela, dogovoriti se o gotovih točkah. Na pr. o jeziku avtonomnih oblastij, kar spada gotovo pred dež. zbor, ali o jeziku državnih oblastij. Ako bi se o tem zjedini, bi nam ne nasprotoval noben drž. zbor in nobena vlada; oboji bi pozdravljali z veseljem naše delo. Potem bi zahtevali, naj se naredbe prekličijo, ker bi jih nadomestili z boljšimi. Izjava vlade kaže na projekt, o katerem prav lahko razpravljamo. Oblika, v kateri naj se izvede enakopravnost, se dobi, če imamo le voljo za to. Možno je to s tem, da se, kakor vlada izjavlja, ustanove trojni okraji, češki, nemški in mešani. Glavno uslovje je, da je dovolj zmognih uradnikov. Ako se govori o kulturnih narodih, mislim, da je kultura mednarodna, da se učimo drug od drugega. Pod Rudolfom II. je bila Praga središče umetnostne obrti za vso Evropo. V Pragi se je ustanovilo prvo vseučilišče nemškega cesarstva. Ako se gleda samo na število, bilo bi tudi bolje. ako se raje učim kitajski, nego nemški, ker kitajski govori 350 milijonov, nemški pa le 70. Glede na drž. jezik nihče ne taji, da se je v mnogojezični Avstriji nemščina razvila v nekaj skupni jezik po razmerah. A to se ne smē stvoriti s silo, in vsak zakon bi povzročil veliko nasprotstvo nenemških narodnostij. Da bi bil prepir med narodi potreben, proti temu ugovarjam. Potrebno in koristno je le tekmovalje. Ako pa hoče stranka le boj zaradi boja, pogine v boju. Ako zavrnete predlog, imate le vi odgovornost za nevihte, ki se morda pojavijo še v naši dragi domovini, kateri ste itak zadali smrtno rano v njenem parlamentarnem življenju. — Nato se debata prekine. —

V Moravskem dež. zboru so se združile vse češke stranke.

Klub českich poslancev je sklenul predlagati, da se odpošlje adresa na vladarja. P. Ševčík je bil pooblaščen, da nujno predlaga čestitko papežu k jubileju in slavnost ob priliki 50 letnice, da se je odpravilo robotanje.

V moravskem dež. zboru je predlagal posl. Tuček volilno preosnovo da se okraji smeje po narodnostih, da se je odpravijo poslanci kupčijskih zbornic, da se je pomnože poslanci kmečkih občin, — dalje da se ustanove okrožna zastopstva, ter da se popolna jezikovna ravnopravnost vivede v Moravski. — Posl. Fuchs je v imenu Nemcev predlagal: vvedbo narodnostnih kurij s pravico na „veto“, — uvedbo tajnih volitev v vseh kurijah, — razdelitev deželnega šolskega sveta v jezikovnem oziru in okrajnih šolskih svetov v nacionalne skupine, — ustanovo minoritetnih šol na deželne troške, — ustanovo nemške univerze in razširitev tehnike. — Bar. Elvert predlaga poziv na vlado, da preklicje jezikovne naredbe. Posl. Parma, da naj vlada uredi jezikovne razmere pri avtonomnih oblastih.

Gornjeavstrijski. 10. jan. Dr. Benerle predlaga, da dež. zbor pozivlje vlado, naj takoj preklicje jezikovne naredbe za Češko in Moravsko.

Gališki. 14. jan. Dež. odbor predlaga o volitvi 10 členov v dež. komisijo za dohodninski davek in 12 členov v prizivno komisijo za osebni dohodninski davek. — Posl.

Soleski utemeljuje predlog, da se osnujejo vsaj 4 više obrtne strokovne šole v Galiciji. — Predlog radik. Rusa Novakovskega, naj se vvede splošno volilno pravo za volitve v deželni zbor in v občinske zastope ter ta izroči posebnemu odseku — se odkloni. — Posl. Zardecki predlaga preosnovo občinskih posojilnic.

V gališkem dež. zboru je 10 jan. utemeljeval posl. dr. Weigel svoj predlog poljske napredne stranke o volilni preosnovi. Stvari se naj obča kurija; mestni poslanci pomnože za 10; stvarijo posebni volilni krogi na obeh deželnih vseučiliščih in Levovski politehniki; vvede povsod direktno volilno pravo; ustanovi posebno sodišče za volilne proteste. Virilni glasovi rektorjev se odstranijo ter se nadomestē s profesorsko kurijo na velikih šolah.

17. jan. Malorus Wachnianin predlaga zakonski načrt o uravnavi jezikovnih stvari pri državnih uradih v Galiciji. Poljski in ruski jezik bodita enakopravna v vseh notranjih in vnanjih opravičnih stvareh v mešanih okrajih; v obeh se morajo razglašati naredbe, dostajajoče se vse dežele ali meševiteh okrajev. Vsak uradnik teh okrajev mora biti zmožen obeh jezikov. Vsaka vloga se mora rešiti v dotičnem jeziku, ki ga uporablja večina strank. Manjšina pa se mora obvestiti v svojem. — Avstrija ne sme v celoti biti ne nemška, ne slovanska, v prvem slučaju bi jo pohrustala Nemčija, v drugem Rusija. Avstrija mora varovati avtonomijo in enakopravnost dežel in narodov; vlada mora to težnjo podpirati s tem, da manjša narodnostna nasprotja. Avstr. Slovani morajo v državi imeti zavetnico svojih prav.

Solnograški. 11. jan. Dr. Schumacher predlaga preklic jezikovnih naredeb. zavrnitev želje po razširjeni deželni avtonomiji, preklic lex Falkenheynove in polno svobodo državnoborskih zastopnikov so potrebne, ker vse te navedene točke morejo slabiti državno razmerje Avstrije in odškodujejo nemški narod.

Tirolski. 14. jan. je utemeljeval posl. Grabmayer svoj predlog o jezikovnih naredbah. Posl. Zallinger se ž njim strinja, v obče, in pa za to, da se odobrava obstrukcija. Zato stavi protipredlog, da dež. zbor odločno obsoja dogodke v parlamentu, da pa veselo pozdravlja prizadevanje vlade, da doseže sporazumljenje na Češkem in Moravskem, ter izraža nadejo, da se ji posreči, upošteva zahtevo praktičnosti in faktičnih potreb, ter varuje opravičena nemška posest. Zallingerjev predlog se je sprejel z dostavkom: in naglašja potrebo, da se opomore opravičeni pritožbi Nemcev proti jezikovnim naredbam z dne 5. in 22. apr. 1897. —

Dalmatinski. Italijanski avtonomaši so sklenuli, da nočejo prisostovati dalmatinskemu dež. zboru, ker se deželna vlada ne ozira na ministersko naredbo o osnovi ital. ljudske sile v Splitu.

Iz Krčevinskih potočnic.

Elegija.

Therers nota joy the world cau give.
Byron.

Mnogo lepót in krasót broji krilo zemlje prostrane,

Mnogo ugodnosti o njem razni imajo ljudje.

Temu bogatstvo dari, da sam ne vé, kakó poklanja.

Da jih je poln ko koščic šipek na vrtu v jesen;

Onemu slave sijaj glavó že obseva v življenju,

Kakor obseva zemljó solnce prijaznega svit.

So li nam srečni ljudjé te vrsti? sam človek se vprašaj,

In odgovori si sam: Nimajo sreče nikdar.

Temu premalo deli daróv svojih nestalno bogatstvo,

Ni mu jih dosti nikdar, vedno jih več še želi,
Njemu nemirno srcé se pogostoma strahom napaja,
Da mu odnese tat morda predragi zaklad.
Onemu zmerom se zdi premalo še slave sijajne,
Ki jo trud in napor njemu množi ta vsak dan.
Silno bi rad nje še več, te večnogoreče svetilke,
Ki kakor solnčni žar svet, njega obseva na vek.
Glej, zadovoljnosti ni, ki stalneje sreče podlaga,
In brez nje je ljudem vedno na svetu težko.
Kolikor koli je tu veselja na zemlji široki,
Sreče ni prave nikjer, ki jo deli ljudem svet.

Božidar Flegerič.

ЗИМНЯЯ ДОРОГА.

Сквозь волнистые туманы
Пробирается луна,
На печальныя поляны
Льётъ печально свѣтъ она.
По дорогѣ зимней, скучной
Тройка борзая бѣжитъ,
Колокольчикъ однозвучный
Утомительно гремитъ.

Что-то слышится родное
Въ долгихъ пѣсняхъ ямщикъ;
То разгулье удалое,
То сердечная тоска...
Ни огня, ни черной хаты —
Глушь и снѣгъ... на встрѣчу мнѣ
Только вѣрсты полосаты
Попадаются однѣ.

А. С. Пушкинъ.

Доро́га, -и, ž., umenjš. doróžka, cesta, pot. — Желѣзная д., železnica. No: rimska cesta = млечный путь. — Туманъ, -а, m. megla. — Печальный, žalostni; slov. peča = Gram. — Свѣтъ, svet (mundus) in: luč. No rus. лучъ, -а, m. žarek. — Скучный, dolgočasni, скука, -и, ž. dolgčas. Prim. skuka, skunka in skučati = wimmern, ächzen (Plet.). — Борзый, hitri, brzi. Борзая (sc. собака), hrt. — Утомительный, utrujajoči; утомлѣние, utrujenost. — Ямщикъ, -а, m. voznik (poštni, kjer ni železnice); od tatar. jam = vas, kjer živé vozniki. V mestu so izвозчики: легковые, ki vozijo ljudi in ломовые, ki vozijo blago. — Разгулье, -я, sr. veselo življenje, »krokanje«. — Удалой, ая, ое, hrabri, pogumni, bez straha. — Тоска, -и, ž. tiha srdečna bolečina, ko se srdce »stiska«. — Хата, -ы, ž. koča. — Глушь, -и, ž. gluho mesto, samota. — Вѣрсты полосаты (nam. полосаты; v prozi se kratka oblika ne rabi); полоса, lisa, pelesa, peleha; ker so stebri, ki pokazujo vrste (= kilometre), pobarvani dvema barvama. — Попадаться, srečavati se; nahajati se.

X—кѣ.

O umetnosti.

(Tolstoj o umetnosti.) „Вопросы психологии и философии“ priobčili so začetek *prezanimivega iz iskanja* našega znamenitega, ne pravimo, modrijana, a leposlova grofa L. N. Tolstóva *ob umetnosti*. Ruske novine so uže davno govorile, da grof Tolstój zanima se tem vprašanjem. Mi poročamo tukaj seveda le zrno mislij Tolstóva. Najprej meni, da je sploh težavno dogovoriti se, kaj moramo razumeti pod umetnostjo. Kajti ne gledé nato, da se je mnogo estetikov bavilo s tem vprašanjem, vendar do danes ni dognano, kaj je prav za prav treba razumeti pod tem pojmom i kaj v njem iskati. Vse definicije, po misli Tolstóva, so skolzke (opolzle) zato, ker so v osnovo umetnosti estetike položile *lepoto*: „objektivne definicije lepote pa ni.“ Torej moramo najprej odpovedati se od misli, da umetnost

proizvaja lepoto i da služi le usladi. Kakor hrane ne prjemljemo radi uslade, a radi pitanja svojega telesa, takó v umetnosti ne moremo govoriti o usladi. Umetnost, po mnenju Tolstóva, je najprej »jedno iz uslovij človeškega življenja« i s tem, »sredstvo občénja ljudij med saboj«.

Dejateljnost umetnosti je osnovana na tem, da človek sluhom ali zrenjem prejemlje izraze čuvstva drugega človeka i da je sposoben pitati taisto čuvstvo, katero je pital človek, kateri izraza svoje čuvstvo.

Torej na sposobnosti ljudij, vsprejemati čuvstva drugih ljudij, je osnovana delavnost umetnosti.

Umetnost začénja se tedaj, kedar človek, z namenom predati svoje izpitano čuvstvo drugim ljudem, iz nova izzivlje ono v sebi ter izraza znanimi vnanjimi znaki.

Čuvstva, jako raznotera, jako silna i jako slaba, jako značilna i jako ničevna, jako grda i jako lepa, če jih vsprejemlje čitatelj ali zritelj ali slušatelj, sestavljajo predmet umetnosti. Čuvstvo samozatajevanja i pokornosti usodi ali Bogu, katero predava drama; ali čezmerne radosti zaljubljenih, katero opisuje roman; ali sladostrastja, katero izraza slika; ali čilosti, katero doni iz praznične koračnice v muziki; ali veselja, katero izzivlje veseli ples; ali komizma, katero rodi smešna pripovedka; ali čuvstvo tišine i mira, katero slika večerni pejšaz ali poje večerna, zibajoča pesen, — vse to je umetnost.

Kolj skoro zritelji — slušatelji vsprejemljejo toisto čuvstvo, katero je pital tvorec, to bo i umetnost.

Izzvati v sebi i pitano kedaj čuvstvo i, izzvayši ono v sebi, gibanjem, črtami, barvami, zvokom, besedo predati to čuvstvo tako, da drugi pitajo toisto čuvstvo, — vidite, kaj je prav za prav dejateljnost umetnosti. Umetnost je torej delavnost človeška, katera se izraza v tem, da človek zavedno, znanimi vnanjimi znaki, predava drugim čuvstva, katera sam ranje pita i izveda, a drugi ljudje vsprejemljejo ta čuvstva ter jih takisto izvedajo.

Taka je po »N. Vr.« izhodna ali načelna točka tistega dela Tolstovske raziskave o umetnosti, kateri je do sedaj zagledal beli svet kakor sami vidite, učeni pisatelj se ponavlja do dolgočasnosti, da bi ga le prav razumeli vsi. Seveda za takim delom, če sploh kedaj, namen posebno opravičuje sredstva...

Božidar Tvorcov.

Drobtine.

Grof Lev Tolstoj je dovršil obširno knjigo »O umetnosti«. Hrvatska umetnica Milka Trnina je dobila adresu, podpisano od 1000 uglednih Monakovčanov, kjer jo prosijo, naj ostane na tamošnji operi in ne odide v Hamburg.

V Moskvi bi moralo 900 dijakov ostaviti vseučilišče, ker niso mogli poplačati koleginine. A priredila se je zbirka, ki je to poravnala in jim tako omogočila nadaljevanje nauk.

V Avstriji je bilo to leto 192 gimnazij in 92 realk. Na gimnazijah je bilo 62.446, na realkah 28.536 dijakov.

Francozka akademija je povodom instalacije novega predsednika instituta de France, Fremieta, 9. jan. napravila veliko pojavo simpatije do češkega naroda. — Pri svečanostni pojedini, katere se je udeležil član instituta, slavni češki slikar Brožik, je govoril novi predsednik, slavljeni francozki kipar Fremiet ter omenjal v kratkih, a pristrčnih besedah navzočega češkega umetnika. Brožik se je zahvalil in omenjal prijateljsko sočustvo vanje, katero je vedno užival vsa leta svojega prebivanja na Francoskem. Na to je profesor na imenitem institutu Sorbonne, Laroumet, razpravljaval o kulturnem in umetniškem pomenu če-

škega naroda ter k sklepu obrnule se k Brožiku, naj bo ta tolmač za izraze simpatije, katero goji francoska akademija znanosti in umetnosti do češkega naroda. Vsi prisotni so klicali: Živeli Čehi, živeli vrl česki narod! Nato sta se govornik in Brožik pobratila. — Pri tej slavnostni priliki so bili prisotni najodličnejši francoski umetniki.

Slovenci se dostikrat pritožujejo, da listi s slov. napisi romajo daleč okrog, predno pridejo — zakasneni — v pravi kraj in v prave roke. A te dni je dobila neka stara gospa pismo, ki je rabilo iz Ogerske v Galicijo celih 34 let (od 1864 do 1898).

»Solski muzej slovenskega in istersko hrvatskega učiteljstva« v Ljubljani je sklenula ustanoviti »zaveza sloven. učiteljskih društev«.

Zveza sloven. posojilnic v Celju je imela dohodkov 1238 g., stroškov 1236 g.; ker se je delo izdatno pomnožilo, je sklenula nastaviti stalnega tajnika s plačo 1200 gld.

Hrvatska čitalnica na Trsatu je proslavila svojo desetletnico s slovesnim otvorjenjem novega društvenega doma. Najprvo je bila maša v glagolici in propoved. Zvečer je bil koncert pevskega društva »primorski Hrvat«.

Trgovsko-obrtna zadruga je imela v prvih 6 tednih svojega delovanja blizu tisoč deležev; nad 16 000 hranilnih vlog, 15 000 odprtega in nedotaknjenega kredita.

Slov. delavci so si osnovali nov list »Delavski prijatelj«, ki stoji vsletno 60 kr.

Ant. Fröhlich, nadžupnik v Slatini pri sv. Križu, umrl je 5. jan. v 79. letu. Bil je iskren rodoljub ter posebno vnet za slovensko petje. Svoje vrlo izvežbane pevke je večkrat dovedel na koncerte »slov. pevskega društva«.

Tržaški rodoljub Gasperič je bil 14. jan. v Trstu pokopan z udeležbo vseh slovenskih društev, slovenskih odličnjakov in obilnega občinstva.

Wolf je v prošlem mesecu v Ustji nad Labo govoril tudi o Čehih in njih jeziku. Nikdar ni mislil, da pride do brambe proti tako nizko stoječemu narodu v kulturnem pogledu, kakor je češki. Od Nemcev se ne more zahtevati, da bi se priučili take stvari, kot je češko narečje, te neorganične mešanice filologov. Ako se kdo priuči francoščini, stopi na višino, od koder ima velik razgled na kulturo vsega sveta; ako se kdo priuči češčini, poniža se na krtovo kopico, s katere vidi le malenkostno češko dolinico. — S takimi ljudmi se pajdašijo češki socialisti! — („Český dělník“.)

Juraj Kello, evangelijski župnik v Bardijovem, je umrl 3. jan. Bil je vnet slovaški rodoljub in pisatelj. Slovstveno delovanje je pričel 1877 z izvirnimi leposlovnimi sestavki in prevodi znamenitih del slovanskih pesnikov, zlasti Mickiewicza in Slováckega. Dopisoval je tudi v »Narodne Novine« in »Pohlade«, zadnji čas pa mnogo v cerkvenem časopisu.

V srbsko osmo šolo v Baradar-Kaniji se je upisalo 80 učencev, od teh je 43 v penzijonatu. Dijaki se še vedno na novo javljajo, a morajo jih odbiti zaradi premalega prostora. — V Jenice — Bardaru ima srbska šola 4 razrede, s 48 učenci in 22 učenkami. Poleg šole je tudi zavetišče za mala dela. Tako lepo procvitajo srbska učiteljišča v Makedoniji.

Znameniti srbski slikar Paje Jovanović je dovršil novo sliko, apoteozo Vuka St. Karadžića.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

A) SLOVENSKE DEŽELE.

„Slovanski Svet“ je s to (1. št.) stopil v svojo XI. najstarejšo leto. Priloženo je »Kazalo« za prošlo leto. — Hvala vsem tistim, ki so nam voščili srečno novo leto. — Ob koncu desetletnice hočemo se z raznih stališč v jedni bodočih številki spomniti prošlega desetletja; v tej št. ni bilo prostora. Ponavljamo, da bode letos list izhajal redno, dasi se prvi dve številki zakasnit za nekoliko dni.

Kranjsko. Mestna hranilnica Ljubljanska je dosegla pet milijonov gold. vlog, in to v 8 letnem delovanju; kar kaže, da ima popolno zaupanje občinstva.

V Idriji so zaupniki narodne stranke soglasno izjavili popolno soglasje s stališčem dr. Majarona glede sprave na Kranjskem. Naročajo mu, naj dela na

jednotno postopanje vseh dež. posl. slovenskih v dež. zbornih in narodno-političnih vprašanjih.

Za spravo na Krajskem, katere se »Sl. N.« v strastnih dopisih brani na vse kriplje, je priobčil »Slov. List« od dra. Majarona miren članek, ki dokazuje, da je treba vsaj poskusiti in začeti, da se doseže jednotno postopanje Slovencev v dež. zboru na Kranjskem. Za to, da je sedaj bolj sprava možna nego prejé govoré istine: da so se složili slovenski in hrvaški državni poslanci, da se je notranji politični položaj s konstelacijo parlamentarnih strank vr d korenito spremenil, in da katol. narodni klub s posredovanjem združenih drž. poslancev sedaj ponuja narodnemu klubu v dež. zboru spravo. — »Edinost« zahteva, naj bi one članke v »Slov. Nar.« pisci podpisali z imenom, ker ni vsejedno, kdo jih napiše.

Tržaško. Slovenski tržaški poslanci so sklenuli, da opravičijo odsotnost od deželnozborskih razprav, v posebnih spomenicah deželnemu glavarju in cesarskemu namestniku.

Delasko podporno društvo priredi 29. jan. v gled. »Politeama Rossetti« velik ples.

Bivši dež. namestnik Rinaldini je imenovan upravnim svetnikom avstrijskega »Lloyda«. Torej bo poleg upokojnine dobival se 10 000 gld. na leto. — Adrijski odsek društva »Lega nazionale« je daroval za kandidate učiteljstva in duhovstva za 1897 vsoto 6537 gld. Slovensko pisano izjavo tržaških dež. posl. slovenskih je župan Dumpieri v prisotnosti vladnega komisarja bar. Conrada in slovenske deputacije — vrgel od sebe, ker ni pisana v »deželnem« italijanskem jeziku.

Tržaškemu naméstniku grofu Göessu so se poklonili vsi mestni. oz. deželno poslanci slovenski; predsed. pol. dr. »Edinost« in preds. obeh delavskih podpornih društev Zagotovil jih je, da bo Slovincem vedno isto tako prijazen, kakor vsaki drugi narodnosti ter nastopal proti vsaki krivici.

Istra. Občinske volitve v Poreču je vlada sistovala vsled pritožbe dr. Laginje.

Goriško. Posl. dr. Gregorčič je imel 2. jan. volilni shod v dvorani Goriške čitalnice. Razjašnjeval je razmere v goriškem deželnem zboru. Ker je poleg nadškofa 10 Slovencev in 11 Italijanov, med temi dežel. glavar grof Coronini, ki se vzdržuje glasovanja — je jednako slovenskih in ital. glasovalcev. Glavno delovanje pa je v odsekih. Odsekovi sklepi pa niso vezali Italijanov: vedno so prašali še svoj klub. In tako sta se pogajala le sloven. in ital. klub med sabo. Da morejo sloven. poslanci spraviti svoje zahteve pred deželni zbor, so zahtevali 4. odsek s sloven. večino, v katerem bi se formulovale stvari.

V dež. odboru sta dva Slovencev in dva Italijana, torej tam odločuje pri nasprotjih deželni glavar. — Slov. poslancem je bilo vsako delovanje onemogočeno, zapustili so zbor, dokler ne dobé poročila, da dosežejo kaj. Vlada si je preje pomagala o tem, da je izvabila nadškofa v zbor — Trgovska zbornica, mestni zastop goriški, vse je v ital. rokah. Šolski predlog, zdravstveni predlog, vse se zavlaučuje.

Shod volilcev v Ajdovščini je imel 9. jan. dež. poslanec dr. Tuma. Razjašnjeval je obči položaj na Dunaju in v Gorici, ter zakaj da sloven poslanci ne vstopijo v dež. zbor. Nato je poročal o svojem in tovarišev delovanju izven zbornice, o vipavski železnici, ustanovitvi trg. obrt. zadruge, zavarovalnicah za goveda.

Nadučitelj Bajt je izročil spomenico o gmotnem stanju učiteljev. Volilci so Dr. Tumu izrekli soglasno zaupnico.

Štajersko. V Ptuju je sklenul občinski svet, delovati na to, da se gimnazij popolni na 8 razredov in proti temu, da se podržavi, to pa, ker mu potem proti „nevarnost, da se posloveni“, kar bi seveda v nemškem Ptuju bila grozna nesreča za ta germanizacijski zavod.

Magistrat v Gradcu je odločil, da dobi »Schulverein« 500 gld. letne podpore, ter da se mu izplača ta tudi za štiri prejšnja leta.

Klub nemške narodne stranke v deželnem zboru stajerskem je poslal nemškim deželnim poslancem češkim brzojavni pozdrav k boju za skupne narodne interese.

Odbor za Pariško-svetovno razstavo šteje iz štajerske dežele 60 členov. Dasi je tretjina dežele slovenska, imenoval je namestnik Bacquehem, oz. vlada — samo dva Slovenca.

Koroško. Slovenski odvetnik v Celovcu, dr. Kraut, je hotel vsak teden po jedenkrat uradovati v Pliberku. Odvetniška zbornica mu je to zabranila, ker je onda uže jeden (seveda nemški) odvetnik.

Koroški »Bauernbund« namerja zopet izdajati časopis v slovenskem jeziku »Kmetški list«.

Slovenska stranka je propala pri občinskih volitvah v Kotljah v pliberškem okraju, v Tolstem vrhu, v Borovljah in Žitarevasi, večinoma vsled bezbriznosti slovenskega kmetškega prebivalstva.

B) OSTALI SLOVANSKI SVET.

Dunaj. Na Dunaju je priredil poseben odbor koncert na korist Pražkim Nemcem, ki so škodo trpeli pri izgredih. — Nemci zahtevajo itak, da jim država ali dežela povrne vso škodo, razun tega prirejajo še privatne zbirke. — Vidi se, da se v prvi vrsti prizadeti Židje izvrstno razumejo na kupčijo. — Zanimivo je, da je »Oester. Rundschau«, ki vedno slovesno zahteva, da mesto Pražko poravnava vso škodo, — ko je čula, da je minister Gautsch baje pri volji, da se pomore ne le Nemcem v Pragi, temveč tudi Čehom v Žatcu, — slovesno protestovala proti temu. Češ malenkostni izgredi v Žatcu so le pojav nemškega ogorčenja nad češko nesramnostjo, ter se nikakor ne smejo vsporejati češki razdivjanosti v Pragi.

Češki socijalni demokrati na Dunaju so 11. jan. imeli shod proti Koliskega predlogu. Vodja čeških delavcev Krapka je šel proti predlogu, ker ne spada v področje deželnega zbora. — Mladočehi so za jezikovne naredbe izdali Dunajske Čehce. Češki meščani Dunajski so krščanskim socijalistom službovali, a tudi ti jih izdajajo. — Vodja nemških delavcev Reumann je izjavil, da se nemški delavci povsem pridružujejo Čehom v protestu proti Koliskega predlogu. Stud. phil. Stein je nasvetoval resolucijo, v kateri se izvaja, da je Koliskega predlog v protislovju s čl. 19. temelj. držav. zakonov. Ta resolucija se je sprejela soglasno. — Urednik »Slovana« Janča izjavlja, da se ne strinja z Mladočehi; a socijalni demokraciji očita, da je v državnem zboru bila združena z nemškimi nacionalc.

Socijalnodemokratski shod na Dunaju 17. jan. je ostro obsojal dr. Luegerja. Zahteval je odstranitev krivičnega kurijskega sistema pri volitvah v dež. zbor nív mestni zbor ter izrekel kršč. soc. stranki, ker vedno

še nasprotuje obćemu volilnemu pravu, svojo polno nezaupnico.

V Dunajskem mestnem совету je odbornik Weisswasser predlagal, naj se z ozirom na to, da Nemci na Češkem odpustajo svoje češke delavce, in se je treba bati, da pridejo ti iskat dela in zaslužka na Dunaj, — ker torej grozi nemškemu Dunaju nova slovanska povodenj, — sklene, da se pri mestnih delih ne sprejemajo češki delavci, temveč Dunajski in pa iz nemških planinskih dežel.

V Dunajskem mestnem совету je interpeloval dr. Fochler zaradi češke demonstracije. Čehi so vsled narodne bezbriznosti (»nacionale Geschlechtlosigkeit«) stranke, ki je na krmilu, poslali tako predrzni, da so uprizorili na nemškem Dunaju demonstracijo proti Nemcem. — Ali je to prepričalo župana, da se z najodločnejšim zavračanjem čeških izzivanj odvrne nevarnost in reši nemštvo v mestu? Dr. Lueger je odgovoril, da vsa jeza Čehov je bila baš proti njegovi stranki, kar dokazuje, da ni narodno bezznačajna. Oni Čehi, ki so bolni na narodnem paroksizmu, vidijo v njem moža, katerega morajo sovražiti, to je dokaz, da je tem narodnostnim norcem nevarniši, nego oni, ki mislijo, da so vzeli nemštvo v zakup. A on ne stori napake, katero obsoja pri drugih, on ne provzroči hujskanja, katero zameri drugim. Mi ohranimo nemški značaj Dunaja bez uličnih izgredov in se ohranimo tudi bez tega pred onimi prismuknenimi Čehi, ki bi radi Dunaj prestvorili v češko mesto.

Slovanski shod na Dunaju. Vsled sklepa obćega zbora Kluba avstr. narodnostij se je bil sezval shod slovanskih narodov, bolj ali manj naseljenih na Dunaju. V ta namen se je bil zasnoval poseben odbor raznih slovanskih društev, in ta je bil vse pripravil za shod, povabil tudi raznih slovanskih zastopnikov. Veliko dvorano so bili dobili v Hernalsu pri Gschwandnerju. Ta jim je dal dvakrat besedo, da ostane mož. Vse je bilo gotovo, in plakati na slovanskih jezikih so bili tudi povsod po mestu pribiti, kar v poslednji dan odpové G. svojo dvorano, in policija je prepovedala veliki shod radi nedostatka dvorane. Nemški nacionalc so toliko časa z raznimi sredstvi pritiskali na G., da se je ta bal in odpovedal v poslednji hip svoje prostore. Predsednik češke pol. »Jednote«, urednik »Slovana«, g. Janča pa je takoj naznanil shod tega društva v dvorani ki ni velika, pa vendar obseza kakih 2000 ljudij. Ti, ki so se hoteli udeležiti velikega shoda, so se le pri Gschwandnerja zvedeli, da je prepovedan shod, in da je treba iti na društveni shod daleč, v II. okr. v Taborstrasse »k zlatemu ovnu«. In res je prišlo več tisoč ljudij v procesiji, takó da je le kaka polovica prišla v sobane, drugače pa poslušala pri odprtih oknih. Na shod je došel češki posl. V. Kurz, zastopniki drugih Slovanov so bili zadržani in so poslali različnih pozdravov tudi izmed slovanskih in hrvatskih nekateri. Videlo se je, da slovanski zastopniki soglašajo z namerom shodovo. Na shodu je obširno utemeljeval dolgo, 8 toček obsezajočo resolucijo urednik Janča, govorila sta nekoliko tudi posl. prof. Kurz in urednik našega lista. Poslednji je bil namerjen, govoriti slovenski, a slovenski ni umel polic. komisar; naposled je govoril naš urednik nekoliko, kakor je ravno znal, po češki. I ozdravil je v imenu slovenskih in hrv. drž. poslancev shod, ki se je oduševljeno odzval. Govoril je tudi poljski delavec nekoliko. Resolucija se je sprejela jedno-

glasno. Shod se je prav lepo in dostojno završil, in to so priznali tudi nasprotniki. Mnogo udeležnikov se jo potem zbralo pred mestno hišo, kjer so demonstrirali proti sedanji večini, ki postopa sovražno proti Dunajskim Slovanom, sosebno Čehom.

Izdajatelj »Slovana« Janča svari vlado, naj ne greši preveč na potrpežljivost nižavstr. Čehov in nasvetuje resolucijo: 1. Koliškov predlog izvira iz sovraštva do Čehov in hoče izobrazbo Dunajskih Čehov zmanjšati. 2. § 18. nižavstr. dež reda, člen 19 drž. osn. zakonov in razzodbe najv. sodišča 25. apr. 1877, 20. okt. 1892., 11. jan. 1898, v katerih se nemščina priznava kot deželnonavadni jezik v Pragi, naj veljajo tudi za Dunaj. 3. obžaluje, da vlada ni razjasnila svojega stališča proti predlogu in jo pozivlje, naj ga ne predloži v sankcijo, tem manj ker najbrž predloži drž. zboru zakon o uravnavi narodnih in jezikovnih razmer. 4. ako bi se potrdil predlog, napoveduje najostrejši boj proti temu 5. vsi Slovani hočejo živeti z Nemci v miru; v dež. zboru in mestnem совету pa so izzivani, zato odklanjajo odgovornost, ako nastanejo prepiri, in za njih nasledke 6. od slovanskih narodov in njih poslancev pričakuje, da vedno in povsod podpirajo opravičene zahteve nižavstr. Čehov. 7. Ker se Nemci sklicujejo na ljudsko štetje, v katerem se je vpisal »občevalni jezik«, in to daje napačne rezultate, zahteva, da se pri prih. štetju vpiše »materinščina«. 8. prosi se, da se podeli Komenskega šoli pravo javnosti. 2. odstavek se je moral na zahtevo pol. zastopnika modificirati.

Češko. Nemci na Češkem opuščajo Čeha iz služeb in jih nadomeščajo z Nemci. V Ustju nad Labo, v Benešovem, v Liberci je zadela ta žalostna usoda stotine delavcev. A socijalna demokracija molči, ona ne preprečuje zatiranja čeških delavcev in se druži z nemškimi nacionalci.

Najviše sodišče je obsodilo jezikovne naredbe. »Hlas Národa« pripominja, da moremo sicer temu ugovarjati in protestovati, a s tem nikakor ne izgubi odločitev na svoji veljavi. Faktično ima ona isti pomen, kot da bi bile naredbe za sodišča uže preklicane. Ta odločba bo velike važnosti za sedanji stan jezikovnega vprašanja na Češkem. Jezikovno ravnopravnost pri sodiščih more zasigurati le zakon.

Preki sod v Pragi je bil 10. jan. preklican.

Policija v Pragi se pomnoži za 320 možpešcev in 20 jezdecev.

Pravo javnosti so dobile, 1 razred občinske realke v Kostelcu na Orlici; 1. raz. obč. realke v Nahodu in 1—4 razr. nemške realke v Hodoninu.

Kakor vsa leta, je bil tudi letos general grof Grünne povabljen na vse češke predpustne zabave. Plesni odbori: »Nar. besede«, staročeškega akad. čital. društva, trg. dr. »Mercur«, dr. čeških pravnikov, češ. tehnikov in farmacevtov so sklenuli, da se on več ne vabi, oz. povabilo prekliča. Častništvo Praske garnizije vsled tega noče prisostvovati nobeni češki zabavi.

V Budjevicah so sedaj občinski izbori. Volilo se je na podlagi izbornih listov od 1894; 180 volilcev je od takrat umrlo; 100 novih čeških volilcev pa od vsled tega od volilnega prava izključenih. Te razmere je zakrivila nemarnost mestnih uradov. Mestni zbor bi se moral obnoviti uže pred 4 leti, a se je stvar zavlekla. — Vsled teh nezakonitih razmer se občina ni hotela odzvati zahtevi nemške akcije, da odpove

službovanje v prenesenem delokrogu. Ker bi izgubila iztirjanje davkov, ne bi mogla izključiti čeških volilcev. Pri volitvi sami vlada največa korupcija. V III. razredu so zmagale nemške stranke vsled posebnega terorizma.

V Pragi se nadaljujejo demonstracije. 19. jan. je velika množica po ulicah pevala češke pesni. Ker se na prigovarjanje policije ni hotela razkropiti, so prihiteli vojaki ter jo razgnali. Pripetilo se je pri tem nekaj poškodb.

Dr. Engel in dr. Herold sta 16. jan. v »Narodnem domu« v Kral. Vinogradih v Pragi razjašnjevala položaj. Dr. Engel: Položaj je bolj nejasen in bolj zamotan, nego kedaj popreje. Grof Taaffe se je postavil proti velikonemškemu stremljenju; grof Badeni je bil obziren do Slovanov. A to in jezikovne naredbe niso povzročile sedanjega stanja. Vlada je predolgo prenašala poveljevanja zmagalcev Avstrije. Nemci so pričeli zanašati vprašanje v vnanjo politiko; tu mora vlada opomoči. — Ker so se razbila pogajanja, lahko stvorijo češki poslanci, kar se jim vidi umestno v interesu svojega naroda. Ako bi vlada ukrenula kaj proti jedinosti češkega kraljestva, bi Čehi izvajali posledice. Ministerski predsednik je obečal, da tega ne stvari. Potem ga Čehi ne bodo napadali. Vse, kar koristi našemu narodu, moramo stvoriti, potem bo svobodna češka država v avstrijski državni skupini, kakor je to bil tudi Palackega program — Dr. Herold: Češki narod ne bo uporabljal surovostij; v to ni treba poguma, temveč le prirojene podlosti. Te pa nimajo niti češki poslanci, niti češki narod. Politiko moramo vsakakor tako uravnati, kakor to zahteva praktična potreba. Bili smo popreje v politiki idealisti in smo se premalo brigali sami zase. — Nemci zahtevajo od poslancev pretvezo za exodus iz dež. zbora v času, ko jim je najugodnejše, ali pa dokaz, da je dež. zbor isto tako kakor parlament neprimeren v rešitev jezikovnega vprašanja. Čehom je do tega, da so seje dostojne. Bodimo radikalni, a ne do poslancev, temveč do vlade in nasprotnikov. Naposled kaže na potrebo češkega državnega jezika kot sredstvo proti nemški premoči.

Nemški dijaki v Pragi so poslali min. predsedn. Gautschu telegrafični protest radi tega, ker se je jednemu na cesti iztrgala čepica. Zahtevajo zadostno varstvo ter izjavljajo, da ne odstopijo ni za las od svojih pravic. Ako se pripeti sličen dogodek, morajo zahtevati preloženje nemškega vseučilišča iz Prage.

Morava. V Brnu je sklenulo vodstvo nemške napredne stranke na Moravskem v soglasju z nemško narodno stranko, da stoji popolno varujoč solidarnost nemških strank, v državnem zboru neprestano na stališču, da spada uravnava jezikovnih razmer jedino le v državno zakonodavstvo. Nemškemu deželnozborskemu klubu predlaga resolucijo, naj pozivlja vlado, da prekliča nezakonite jezikovne naredbe. Priporoča mu pa tudi, da stavi v dež. zboru druge predloge, ki naj razmerje obeh narodov postavijo na trdno in trajno stališče.

Galicija. V Levovu je bil 12. jan. komerz, kateri so priredili poljski poslanci na čast Javorskemu. Udeležencev je bilo nad. sto; med njimi deželni maršal grof Stan. Badeni; nadškof Isaković, dež. predsednik knez Sanguczko, predsednik nadsodišča vit. Tehorznički itd. Prvi je napil Javorskemu deženi maršal. Javorski je povdarjal, da ima poljski klub tudi nalog, da sočustvuje in sodeluje pri borbah za narodne pra-

vice drugih narodnostij, dasi odvrča vsako panslaviistično težnjo.

Poljak o jezikovni ravnopravnosti. Posl. Ma-dejski je napisal o jezikovnem vprašanju razpravo. To vprašanje se tiče vseh mešanih dežel. Ono obseza vprašanja o pravih, dolžnostih in interesih, ki niso skupni vsem v drž. zboru zastopanim kraljevinam in deželam, temveč le dotičnim deželam. V smislu §. 11. drž. osnovnih zakonov ne spadajo v področje drž. zbora, temveč v ono deželnih zborov in eksekutive. Ti imajo torej določiti jezik za vnanjo in notranjo rabo pri sodišču, uradih in avtonomnih oblastih ter učni jezik v šolah. V kompetenciji drž. zbora spada določitev državnega jezika pri mednarodnih pogodbah, jezik za razprave v parlamentu in v avstr. delegaciji; notranji in vnanji jezik za osrednje oblasti in njih ob-čevanje z državnimi uradi in avtonomnimi oblastmi. To so vsem deželam skupne stvari. Razun teh pa ni drugih skupnih jezikovnih vprašanj, temveč le taka, katere se ne morejo uravnati po skupni normi, ker so razmere v vsaki deželi različne.

Dalmacija. V Zadru so Italijani napravili velike demonstracije in po noči hoteli celo naskočiti hrvatski gimnazij, pa so jih odstranili orožniki.

»Dubrovnik« in »Jedinstvo« pišeta o potrebi zjedinenja Jugoslovancev v jedno celoto, kateri bi bil Zagreb središče.

Tirolsko. Dr. Lecher, ki je po svojem 12 urnem govoru postal toliko imeniten, je v Innsbrucku na shodu 3. jan. zatrjeval, da Nemci v Avstriji nimajo več niti najprimitivnejšega varstva svoje osebe, svojega imetja in svoje narodnosti.

O železničnih razmerah piše »Jedinstvo«: »Pri nas vlada ustava, in v njej je ravnopravnost — a na železnicah vlada tuji duh. Uradni jezik je nemški, vnanji napisi so laški, s strankami se občuje laški. Tako pri nas, v ustavni državi. A v Bosni? Od tam, kjer vlada absolutizem, javljajo, da se povsod na postajah in v železniški službi spoštuje naš jezik. Milo čuti je to, kako konduktar pri vsaki postaji javlja ime in čns postanka v našem jeziku. Vse tiskovine so res nemške, ali tudi hrvatske, in v obče se izpolnjujejo v tem jeziku, ne da bi kdo to zameril. Vozni listi so hrvatski. V absolutistiški Bosni se torej spoštuje naš jezik, dočim se v ustavni Dalmaciji nikdar ne zmeni za to.« — Kakor Hrvatoma, godi se tudi Slovencem. Slovenskega uradovanja na železnicah skoro ne zaslediš, večinoma je vse nemško, oz. laško. Slovenskih tiskovin se malo vidi; na postajah so samo na Kranjskem dvojezični napisi. A kolikokrat se čuje, da konduktarji zasmehujejo naš jezik ter popotnike, ki se ga poslužujejo.

Hrvatska. Na Reki bodo nove volitve v mestni zbor, na podstavi novih volilnih listin, iz katerih so izpuščeni dr. Mayländer in njegovi drugovi, mestni zastopniki. Vlada namreč noče priznati pogojnega sprejema županstva, temveč postopati radikalno, to je razpustiti sistovani mestni svet. Mestna avtonomija je torej le na papirju, in guverner stvari, kar mu vele-vajo Madjari. Avtonomaši baje namerjajo pri novi volitvi zjediniti se na dr. Mihelčica in pogoditi se z vlado.

Na Reki je bil Mayländer izbran mestnim načelnikom. Sprejel je volitev z uslovjem, da se ne vvedejo novi zakoni, ker se ni vprašalo zastopstvo, ali se morejo vvesti. — Vlada ga ni potrdila. Ker je bil pa

vnovič voljen in je zopet stavil isti uvet, je guver-nerjev zastopnik suspendoval zastopstvo.

Na Reki je guverner pričel bezobzirno postopati proti mestni avtonomiji. Sostavil je upravni odbor, a v njem ni zastopano mestno zastopstvo. Poljubno je preustrojl mestno upravo, in v volilne listine vvrstil množico Madjarov. Tudi se nove volitve, ki bi se mo-rale vršiti v 4 tednih, baje zavlečejo do konca leta. — Na vse to Rečani, t. j. njih Italijanaši, v dopisih v madjarske liste uverjajo vlado o svoji udanosti.

V saboru se je pričela 14. januarja proračunska debata. Baron Rukavina napada vlado, duhovščino in bana. — Frank vpraša, kaj je ukrenula vlada za obrambo hrvatskih interesov na Reki povodom razpora med avtonomno oblastjo in vlado ter z ozirom na odlok ministra Banffyja in razpust mestnega zastopa Reškega.

Ogersko. V Budimpešti so bili srbski, romunski in slovaški dijaki na vseučilišču pozvani, da svoje težnje izrazijo v memorandu, tapo je rektor zavrnil, ker mu po tonu ni ugajal, in jim zažugal z relegacijo. Dijaki namerjajo se obsirnejši memorandum na naučno mi-nisterstvo.

»Kmečki proletarijat na Ogerskem«. Srbski žur-nalist Jaša Tomić je izdal brošuro, v kateri razjaš-njuje vzroke gospodarskega propada na Ogerskem (v nemščini, izvod 35 kr.). V kmetijski proletarijat šteje one, ki nimajo niti doma niti dela, in malo povsem zadolžene posestnike. Kmetišča so zadolžena z jedno milijardo gold; a proletarcev je čez dva milijona. Zato vidi Ogersko na pragu krvavih preobratov. 1868 so državni razhodi Ogerske činili 130 milj. gld., 1886 uže 500 milj. gld. — 1890 je bilo na Ogerskem okroglo 6,300.000 delavskih oseb; od teh pri gospodarstvu, industriji itd. 3,077.000 dnevnih delavcev. 32.000 slu-žabnikov, 9000 tulakov, torej polovina delavskih oseh ni imela svojega posestva; a oni, ki so je imeli, bili so zadolženi s 1000 milj. gld.

Gabriel Ugron je v listu Mikolašu Bartku priznal, da je velika večina madjarske politikujoče večine ko-rumpovana, in ljudstvo slabo. — Ta izjava je po-membna in razlaga mnoge bede, katero morajo pre-trpeti druge narodnosti v Ogerski. Tu je korupcija najvažnejši faktor v javnem življenju. Tó priznanje je tem važnejše, ker se je pojavilo v časih najhujše mad-jarizacije in največega bleska. Himna na silo, moč, slavo, kulturo in veljavo Madjarov zveni tako močno, po Evropi, in nemški cesar Viljem je bil med najve-čimi proslavitelji njenimi. — Ugron je s tem listom javil Barthu svoj odstop od politiskega delovanja, kakor se uže več mesecev ni udeleževal sej svojega kluba.

Budap. Corr. javlja, da je Corvianu s tovariši kot eksekutivni odsek narodnostnega kongresa od leta 1895, sestavil memorandum na cesarja, v katerem ga prosi, na-vajajoč pritožbe nemađjarskih narodnostij, naj zakon-skemu načrtu o pomadjarjenju krajevnih imen ne podeli sankcije.

Avstrijski ministerski predsednik trgovski in de-narni min. so bili v Budimpešti, da se posvetujejo z madjarskimi ministri zaradi obnovitve avstro-oger-pogodbe.

Zastopniki nemadjarskih narodov na Oger-skem. Slovaki P. Mudron, dr. J. Vanovič in dr. Ste-fanovič — Srb E. Gavrilja in Romun J. Carolan, od-borniki narodnostnega kongresa 1895 so imeli 10. jan. v Budimpešti konferencijo ter v njej sklenuli manife-

stacijski protest proti madjarizatorski politiki ogerske vlade. Izrabljanje drž. oblasti v korist jednega naroda na škodo milijonov Slovanov in Romunov je dovedlo do velike ogorčenosti, ter se morajo nato opozoriti merodavni krogi. Trije milijoni Slovakov ne morejo izbrati ni jednega zastopnika! Narodnosti zastopajo renegati. Vladna stranka sestaje iz poslancev iz narodnostnih okrajev; čisto madjarski volijo samo opozicijske. — A Madjari tudi ne dovolé, da bi se narodi razvijali kulturno. Slovaška gimnazija je zatvorjena, Matičino imetje je zaplenjeno, konfesionalne šole srbske in romunske so se pretvorile v drž. učilnice. — Tudi v verske stvari se Madjari vpletajo. Na Slovaškem silijo, da protestanti izbirajo madjarske svečenike. Pri Romunih in Srbih so dobili biskupije v roke. Tako se ne more rešiti spor v cerkveni avtonomiji. Da se oslabé konfesije, so vvedeni znani cerkveni zakoni. Sedaj se pomadjarjujejo krajna imena. Skupščine, da bi protestovale proti temu, se ne dopuščajo, češ, da se protivi jedinstvu madjarskega naroda. Bezvsespešno je zavarovanje, da je ta protest delo posamičnih agitatorjev. Madjari s tem postopanjem množé nezadovoljstvo bez obzira na korist celokupne monarhije; kar se ne more govoriti na shodu, zato se pismeno protestuje proti vsemu temu nasilstvu.

Bolgarska. Vsi bolgarski častniki, ki so bili pred Stambulovim odšli v Rusijo, se morejo vrniti v deželo ter dobé višje dostojanstvo.

Sultan je podelil tri bolgarske berate za Poštoli, Debro in Strumico; to je zelo iznenadilo protivniške kroge. Knez Ferdinand, eksarhat in bolgarska vlada so izrazili sultanu svojo zahvalo. — Od romunske strani se trudijo, da sultan obistini svoje obečanje o nameščenju stalnega mitropolita za otomansko Romunijo.

V Sofiji so pokopali ostanke kneza Aleksandra Battenberga v posebni mavzolej. Knez Ferdinand je v govoru poveljeval čednosti svojega prednika, kateremu hrani Bolgarija trajin spomin.

Bosna. V Bosno in Hercegovino ne smejo zahajati listi: Zastava, Branik, Srbstvo, Dubrovnik, Srbski Glas in skoro vsi Belgrajski listi, ker ne pišejo tako kot »Naša doba«.

Srbija. Bivši minister notranjih poslov v Grujičevem kabinetu, Jovan Gjaja, je imenovan sekcijemskim šefom vnanjega ministerstva. To je povzročilo v Belgradu veliko senzacijo. Pripisuje se to redno naraščajočemu Milanovemu vplivu, ter naj ima namen, da onemogoči povrnitev kraljice Natalije v Srbijo, ker je Gjaja 1892 izvedel iztiranje kraljice iz Srbije.

Med Srbijo in Črno Goro je velika razdraženost. Srbska vlada zahteva, da se jej izroči ubegli Rajko Tajšič, črnogorski knez pa ga je sprejel v avdiciji.

Službeni list Belgrajski javlja 7. jan. kraljev ukaz glede vodstva reorganizacije aktivne vojske, s katerim se razkralj Milan imenuje zapovednikom aktivne vojske. — Ker si je Milan pri odstopu od vlade dal izplačati dovolj odkupnine, katero je pa uže zopet potrošil vso, bila je to jedina pot, da se mu zopet omogoči velik dohodek iz državne blagajne.

Razhralj general Milan jo bil pred odhodom z Dunaja sprejet od cesarja v posebni avdiciji. Par dni popreje je bil pri ministru Goluchowskem.

Rusija. Ruski sv. sinod je odločil, da se v vseh cerkvah ruskega carstva jeden mesec nabira za pra-

voslavne cerkve v Tesaliji in Epiru, ki so bile opustošene ali oropane v grško-turški vojni. Iz svoje blagajne je v ta namen volil 4000 r. za nabavo cerkvenih podob, orodij in oblek. Vse to in vse nabrane novce doposlje v Carjigrad ruskemu poslaniku v razdeljenje.

Ruski naučni minister grof Ivan Davidovič Deljanov je 9. jan. umrl v 80. letu. Bil je minister od 1882 doslej.

Car je dosedanjemu vojnemu ministru gen. Vannovskemu dovolil odstop in imenoval transkaspiskega generalnega guvernerja, Kuropatkina, ministrom. Ta je bil rojen 1848 ter je skoro ves čas služboval v Aziji. V rusko-turški vojski je bil šef Skobeljevega generalnega štaba in pri Plevni ranjen. Od 1890 je bil transkaspiski guverner.

V Petrogradu mislijo, da je Avstrija sklenula vojno, konvencijo s Srbijo, to pa da bi bilo proti avstrijsko-ruskemu dogovoru.

Naslednikom gen. Obručevu kot šefu ruskega generalnega štaba je izbran general Saharov.

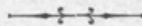
Rusija si hoče v Aziji pcvsem osigurati svoj položaj. Zato vvede veliko premembo v vojniški in upravnj razdelbi pokrajin. Turkestan in vse pokrajine na jugu Sibirije hoče spojiti v podkraljestvo, katere bo upravljal generalni guverner.

Nemčija. V Berolinu je bil dež. zbor 11. jan. odprt s prestolnim govorom, v katerem se je naznanilo tudi povišanje kolonizacijskega fonda za Poznansko. S tem je slovesno potrjeno nadaljnje germanizovanje Poljakov.

Bavarci so ob vsi črti na češki meji ustanovili 27 obrambenih društev proti Čehom.

»Preussische Jahrbücher« pravijo o nemško-češkem sporazumljenju, da bi morala biti trojna pravna uslovja: Pomnoženje samouprave češkega kraljestva, obnova posrednih volitev v državni zbor in njih vstop v federalistično zvezo.

Grška. Grški kraljevič je odpotoval iz Grške, ker bode avstrijski umirovljeni general grof Tičina preustrojeval grško vojsko; ker je kraljevič glavni zapovednik vojske, ne bi se zlagalo z njegovim dostojanstvom, da ta čas prebiva v deželi.

Književnost.

Cvetje s polja modroslovskega. Kratek sestav glavnih modroslovskih nauk. Spisal dr. Frančišek Lampe. V Ljubljani. Tiskala Katoliška Tiskarna. Str. 163 in kazalo. Cena 60 kr., po pošti 5 kr. več. Na prodaj pri upravnistvu »Dom in Sveta« v Ljubljani. Čedno tiskana, v žepni obliki podana knjižica z modroslovno vsebino, kakoršna je izhajala l. 1897 v »Dom in Svetu«. O lepem delcu izpregovorimo prilično posebe.

»Mladost«. Smotra za moderno književnost i umjetnost. Beč, 1. siječnja 1898. Vsebine. Portrait Vasilja V. Vereščagina. — Uvod. — Okovi. Ivanov. — U jutro i na večer. Milivoj Javand. — Césarine. Catulle Mendés. — Marijana. Toma Kovór. — Prosjakinja. Vasilja V. Vereščagin. — Guido Jeny. — O novejši slovenski literaturi. Fran Vidic. — O magičnim svojstvima duše. Dr. Gust. Gaj. — Listak. — »Mladost« je nov polumesečni, glavno pisan na hrvatskem jeziku, priobčuje pa tudi slovenske in srbske spise v izvirniku, oziroma torej tudi v cirilici. Podjetniki so 3 še mladi hrvatski naobraženci, ki prebivajo na Dunaju; zato izhaja list na Dunaju, tiska pa se v Zagrebu. V vabilu izdatelji sami pišejo: »Mladost« izlazi polumesečno na 3 štampana arka sa umjetničkom prilogom. Donaša najbolje domaće i strane beletristične radnje, bavi se svestranom objektivnom umjetničkom kritikom in objelodanjuje znanstvene članke iz svih grana moderne znanosti. U listku prati »Mladost« savre-

meni evropski, osobito pako slavenski znanstveni, književni in umjetniški život. »Mladost« je do sada jedini časopis, koji stoji posve na slobodnom temelju, koji ne pripada nijednoj strani, a koji vođe jedino umjetnički i znanstveni ciljevi. — Predplate priimaju se u svim domaćim i stranim knjižarama i direktno kod uprave »Mladosti«. Beč IX., Türkenstrasse 23. Predplata za Avstro-Ogersku: četvrt god. 2 for., pol god. 4 for., pojedini brojevi 4 nč.; za Srbiju pol god. 9 din., za ostale zemlje pol god. 12 franaka. — Izdatelji, kakor se vidi v posebnem imeniku, so si pridobili mnogo tudi bolj znanih pisateljev raznih narodov, in uže 1. št. kaže na take sotrudnike. Mi »Mladosti« želimo najboljšega uspeha, in sicer po vsebini spisov in po vplivu, ki naj bi ga kazali ti spisi po svoji vrlini in odbranosti, primerni današnji dobi slovanskega duha. Morebiti bomo imeli sami priliko določniše govoriti o smeri »Mladosti«, ker po programu »Slov. Sveta«, ki vključuje poleg političkega tudi specifičen slovanski kulturni program, ni vse jedno, v kakem duhu se napajajo in pripravljajo Slovani po sedanjem naraščanju za bodočnost. Pri »Mladosti« pa vidimo, da podjetniki so polni dobre volje, s svojim izdanjem koristiti specijalno Jugoslovanom, in to je tudi uže nekako priporočilo »Mladosti«.

»Narodna misao«, nov list v Zagrebu, izdajata in urejata dva odlična hrvatska rodoljuba, dr. Erazmo Barčić in Franjo Potočnjak. Prvi je znan kot rusofil, drugi kot srbofil, in zato je opravičena nadeja, da bo list deloval za slogo in zblizanje Slovanov.

»Preporod« se zove nov hrvatski ilustrirani list, kateri izdaje dr. Aug. Harambašić po dvakrat na mesec.

»Světová knihovna« je novo podjetje knjižarne J. Otta v Pragi. V zvezkih po 10 kr. izidejo starši češki spisi, ki so uže posli v knjigotrštvu; a tudi znamenitejša dela tujih literatur. Češkemu »Reclamu« želimo tudi med Slovenci dovolj naročnikov. 1. snopič obseza novelo Svatoopl. Čeha; 2. snop. povest Leva Tolstega; 3. snop. poezije Jarosl. Vrchlickega; 4. sn. pripovedko Edmond de Amicis.

Вышла Валя (ноябрь-декабрь) книга журнала Вопросы философии и психологии, издаваемого Московским Психологическим Обществом. Содержание ея: Кн. С. Н. Трубецкой. Рилонъ и его предшественники. — Вл. С. Соловьевъ. Первое начало теоретической философии. — В. Э. Вильденбергъ. О задачах философии права. — А. А. Токаревъ: Страхъ смерти. — Гр. Л. Толстой: Что такое искусство? — В. В. Воробьевъ: Опыт классификации выразительныхъ движений по ихъ генезу. — А. Н. Гиляровъ: Новѣйшія сочиненія по атомистикѣ. — Полемика: Б. Н. Чичеринъ. Нѣсколько словъ въ отвѣтъ Вл. С. Соловьеву. П. Вл. С. Соловьевъ: Необходимыя замѣчанія на нѣсколько словъ Б. Н. Чичерина. — Критика и библиографія. — Извѣстія и замѣтки. — Психологическое Общество. — Матеріалы для журнальной статистики. Открыта подписка на 1898. годъ. — Условія подписки: На годъ (съ 1го января 1898 г. по 1е января 1899 г.) безъ доставки — 6 р., доставкой въ Москвѣ — 6 р. 50 к., съ пересылкой въ другіе города — 7 р., за границу — 8 р. — Учащіеся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, сельскіе учителя и сельскіе священники пользуются скидкой въ 2 руб. Подписка на льготныхъ условіяхъ и льготная выписка старыхъ годовъ журнала принимаются только въ конторѣ редакціи. — Подписка, кромѣ книжныхъ магазиновъ, принимается въ конторѣ журнала: Москва, Б. Никитская, Брюсовскій пер., Д. Вельтищевой, кв. 28. — Редакторы: Л. М. Лопатинъ, В. П. Преображенскій. Предсѣдатель Московскаго Психологическаго Общества Н. Я. Гротъ.

Vabilo na naročbo za leto 1898.

„SLOVANSKI SVET“

s to 1. št. stopi sedaj v XI leto. Program smo določniše označili v 16 št. 1897. ter omenili, da poleg nepremič-

nosti v nazorih o zvanjanji in notranji politiki in tistih točkah, ki sestavljajo slovanski kulturni program, se bodo letos (1898) posebe razpravljala tudi načela o socialnih vprašanjih in tisti teoriji o politički ekonomiji, ki poštevata teoretično in praktično tudi socialne zakone.

Avstro-ogerske Slovane čakajo v sedANJI dobi velike in za njih obstanek politički, nacionalno in kulturno odločilne zadače. Jedino potem, ako bodo znali pravilno in prav izpolnjevati te zadače, vstvarijo si tudi uslovja za obstanek svoje narodnosti; drugače jih potopé valovi sosebno germanskega morja, katero je v metaforičnem smislu pogrnilo uže mnogo slovanske zemlje, sosebno tudi slovanske, in katero — bez metafore in metaforično — se hoče odslej širiti in širiti tudi v druge svetove. Da se avstro-ogerski Slovani rešijo nadaljnjega potapljanja, ne potrebujejo samo dobre volje, fizične in gmotne sile, temveč pred vsem s spoznanjem stvari in razmer utvrjene volje, in v tem smislu hoče »Slovanski Svet« delovati i na dalje v krogih, katerim je posebe namenjen. »Od spoznanja do dejanja« smo pisali v 1. št. pred 10 leti; k večemu in širšemu spoznavanju vsakovrstnih dejstev in okolištin hočemo prosperovati i nadalje, ker le s spoznanjem dojdemo do primernih, za bodočnost odločilnih dejstev in položajev. V tem smislu priporočamo se začetkom drugega desetletja prijateljem slovanske stvari, somišljenikom in v obče mislečim, zaresno dejstva preiščujočim rodoljubom in detaljem slovanskim in slovanskim.

»Slovanski Svet« stoji za l. 1898:

za vse leto	5 gld. — kr.
„ pol leta	2 „ 50 „
„ četvrt leta	1 „ 25 „

Za učitelje, učiteljice in dijake:

za vse leto	4 gld. — kr.
„ pol leta	2 „ — „
„ četvrt leta	1 „ — „

Posamične številke so po 20 kr. s poštnino vred.

Za dežele zunaj Avstro-Ogerske stoji »Slov. Svet« za vse leto 6 gld. 50 kr. avstr. velj.

Sprejemajo so tudi inserati, ki se plačujejo po dogovoru

Naročnina se pošilja upravnistvu ali urednistvu na Dunaj (Wien, IX., Eisengasse 13.)

Uredništvo in upravnistvo »Slovanskega Sveta«.

Opomnja upravnistva. Prosimo vljudno, da se naročnina obnovi za časa. Tisti, ki so še kaj na dolgu od prejšnjih let, naj blagovoljno izpolnijo svojo dolžnost. Somišljenikom se priporočamo, da širijo list med znanci in rojaki.

»Upravnistvo Slov. Sveta« ima na prodaj po nekoliko skupnih letnikov od vseh let: Oddajejo se s poštnino vred vred po 2 gld. 50 kr. letnik; le za leto 1896 stoji 17 izšedših števil s poštnino vred 1 gld. 25 kr. Letnik 1897. se oddajo po 3 gld. (s poštnino vred.)

»SLOVANSKI SVET« izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50 četvrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četvrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), IX., Eisengasse Nr. 13.

Izdatelj, lastnik in odgovorni urednik: **Fran Podgornik.** Tiskli Bratři Chrastinové ve Val. Meziříčí.